

15e jaargang no. 3
15 september 1996

Gilde bries



HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

DE GILDEBRIEF

De Gildebrief is het kwartaalblad van het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Redactie:

Dick Jan Braay, Jan Kurver, Peter de Moes,
Gerrit Pouw en Bert van Uffelen, J. v.d. Vlies.

Redactie-adres:

Hermelijnsaan 3, 1216 EB Hilversum
tel.: (035) 621 57 72

De verantwoordelijkheid voor het blad berust bij de redactie. Het bestuur van het Gilde van Vrijwillige Molenaars is alleen verantwoordelijk voor haar eigen artikelen. De redactie is dankbaar voor haar toegestuurde kopij en suggesties, maar behoudt zich het recht voor artikelen al of niet te plaatsen.

Advertenties:

Voor bedrijven en instellingen die materialen en/of diensten aanbieden die met molens te maken hebben, bestaat de mogelijkheid te adverteren. Advertentietarieven zijn op aanvraag verkrijgbaar.

BESTUUR

Voorzitter: Dick-Jan Braay,
De Omloop 18, 1566 GW Assendelft
tel.: (075) 687 57 63

Secretaris: Boudewijn van Weel,
Nw. Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen,
tel.: (035) 525 16 95

Penningmeester: Gerard Barendse,
Beatrixstraat 79, 2685 BH Poeldijk,
tel.: (0174) 24 55 80

Examencoördinator: Jan Spruit,
Molenviergang 8, 2761 BK Zevenhuizen,
tel.: (0180) 63 26 13

Contactpersoon voor de afdelingen:

Gerard Sturkenboom,
Biss. Arnoutlaan 14, 5591 BL Heeze,
tel.: (040) 226 26 02

Redactie Gildebrief: Peter de Moes
Hermelijnsaan 3, 1216 EB Hilversum
tel.: (035) 621 57 72

Algemeen: Bert van Uffelen
Valkenlaan 8, 7905 AA Hoogeveen,
tel.: (0528) 27 19 91

LEDENADMINISTRATIE

Mevr. E.N. Pouw-Schipper
Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden
tel.: (035) 694 54 28

Girorekening: 2144780
ten name van Het Gilde van Vrijwillige
Molenaars te Naarden.

© 1995 Het Gilde van Vrijwillige Molenaars
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Gilde van Vrijwillige Molenaars, Nwe. Bussummerweg 92, 1272 CK Huizen.

BIOTOOPWACHT

E. Smit
Duindoornplantsoen 10-12, 1871 TN Schoorl
tel.: (072) 509 20 69

Landelijk meldpunt

De Hollandsche Molen
t.a.v. G. de Vries
Sarphatistraat 634, 1018 AV Amsterdam
tel.: (020) 623 87 03
fax: (020) 638 33 19
privé: (0251) 31 21 66

GILDEVERZEKERINGEN

Jan van Loenen
Arendshorst 34, 3772 RV Barneveld
tel.: (0342) 49 08 94

BLIKSEMAFLEIDERCONTROLE

D.J. Abelskamp
Laan 1940-1945 nr 2, 7231 GL Warnsveld
tel.: (0575) 52 50 68

Kopij voor het volgende nummer moet vóór
1 november 1996
in het bezit van de redactie zijn.

ISSN: 1381.9151
oplage: 1600
druk: De Bunschoter bv
Bunschoten/Spakenburg

IN DIT NUMMER

	pagina
Overhek	1
Vacature bliksemafleidercontrole	2
Molenverhalen gevraagd	2
De Vlieger Voorburg	2
Terug van weggeweest / Bedankt	3
Weer, zoals het was	4
Exameneisen	4
Olieslaan te Haaksbergen	7
Vangkracht verlies	9
Aalscholvers op de molen	11
Asymetrische zeilvoering	11
Veessen in de rouw	12
Ravenstein: De nijverheid geopend	12
Kruipalenv verhalen	14
Peellandse Molendag	17
Verhuizing	17
Oud woordenboek	17
Molen gezocht	18
Molenpostzegels	19
Molenzaak	20
Datum Nationale Molendag	20
Nationale Molendag 1996	21

Bij de voorplaat:

Deze ronde stenen beltmolen te Lonneker zult u niet meer herkennen. Hij is thans met riet bekleed.

In de laatste Gildebrieff (1996/2) las ik een artikelje van een collega-molenaar, die vertelde over de wijze, waarop hij een molen overhek pleegt te zetten. Door een hiaatje in zijn opleiding heeft hij zelf een oplossing moeten bedenken. Omdat hij een reactie vraagt, reageer ik d.m.v. een schrijven over het "wegzetten" van molens in het algemeen. Hierbij ga ik ervan uit, dat wij als vrijwillig molenaars zoveel mogelijk handelen in de geest van onze beroepsmatige voorgangers. Dit betekent, dat wij het wiel niet opnieuw behoeven uit te vinden. Wij kunnen volstaan met het nadoen van datgene, wat onze voorvaders door ondervinding en door gezond verstand reeds hadden uitgevonden. Dit betekent niet, dat wij klakkeloos moeten nadoen, wat zij altijd deden. Door veranderde meningen omtrent veiligheid en de waarde van ons cultuurofgoed zijn sommige eisen wellicht wat aangescherpt.

Wanneer ik zo nu en dan door het land rijd, valt mij helaas wel eens op, dat molens slordig worden weggezet. Een aantal collega's wil de molen precies recht hebben staan. Tijdens het uitspannen zetten zij het laatste end kaarsrecht. Wanneer dan daarna de kneppel wordt aangehaald, staat de molen net iets kreupel. Dit staat slordig. Het is passender de molen iets komend te laten staan (niet half in de vreugd!). Als maatstaf kunt U bij een bovenkruier de schuif van de onderzijde van de lange spruit aan de keerzijde houden. Ook molenaars van andere typen molens weten nu wel, wat ik bedoel. Een molen, die iets komend staat, komt visueel beter over dan een molen die juist iets "door" staat. Wanneer het in Uw streek gewoonte was de molen kaarsrecht weg te zetten, raad ik U aan de molen iets komend aan te houden. Wanneer U dan de kneppel aantrekt, staat de molen doorgaans precies recht. Op Uw eigen molen kunt U dit gewoon even proberen.

Pas wanneer de kneppel is aangehaald, mogen de roekettingen worden bevestigd. Tegen het ongewenst vooruitdraaien behoort de ketting in een lichte bocht te hangen. De vang moet ruimte hebben zijn werk te doen. U kunt dit controleren door het end naar voren te duwen, wanneer het aan de ketting ligt (even kneppel los doen). Wanneer U door de werking van de vang het end niet verder kunt duwen, behoort de ketting nagenoeg strak te staan. Tegen achteruitdraaien behoort de ketting strak te liggen en met strak bedoel ik zo strak als normaal met de hand mogelijk is.

Helaas ziet men, wanneer men door het land rijdt, steeds minder molens overhek staan. Veel molenaars vinden het te veel werk of kennen wat dit betreft de streekgewoonte niet. In Zuid-Holland en Utrecht (mijn kennis over de andere provincies is niet toereikend) werden in veel streken de industriemolens op zondagen en bij langdurige stilte

overhek gezet. Hiervoor waren verscheidene redenen. Ten eerste was het dan voor iedereen duidelijk, dat er niet gewerkt werd. Daarnaast gold voor alle molens, dat bij overhekstand de kans op blikseminslag kleiner is. Een overhek staande molen is immers lager! Verder wist men, dat houten roeden in de overhekstand minder snel doorbuigen dan in de rechtstand. Het polderreglement verplichtte poldermolenaars veelal de molens bij langdurige stilstand overhek te zetten. Dit was meestal in de maanden mei t/m augustus. soms was men daarbij ook nog verplicht de zeilen af te nemen en op te vouwen en de molen naar het westen te kruisen. Op veel oude schilderijen ziet men poldermolens overhek staan.

Nu kunnen wij in de huidige tijd van vrijwillige molenaars, die veelal niet bij hun molen wonen, niet verlangen, dat zij op zaterdagavond hun industriemolen overhek zetten en op maandag weer rechtzetten. En van vrijwillige watermolenaars mag men natuurlijk niet vragen om uitgerekend in de zomermaanden niet te draaien, omdat hun molen in die tijd overhek zou behoren te staan. Wel zouden we er een gewoonte van kunnen maken om gedurende enkele weken in de zomerperiode onze poldermolens na het draaien op zaterdag overhek te zetten. Op deze wijze blijft een gebruik dan min of meer in stand.

Een bindend voorschrift voor de wijze, waarop een molen in de overhekstand vastgelegd moet worden, is er niet. In de zomer is de kans op storm gewoonlijk niet groot en worden molens met Oud-Hollands tuig alleen tegen ongewenst achteruitdraaien vastgelegd. Zelf acht ik dit voldoende, want ik woon in de molen en kan dus eventueel snel maatregelen nemen (nog nooit nodig geweest). De meest veilige methode van het overhek vastleggen van het wiekenkruis is met twee bliksemkabels en twee kettingen.

Hierna volgt een praktische uitleg van de te volgen handelwijze bij het overhek zetten van de molen. Bij het afzeilen bevestigt U aan het eerste eind een bliksemkabel en een roeketting. Vervolgens draait U het volgende end voor. Meestal doet de wind het werk, maar bij weinig wind zult U even moeten duwen. Let erop, dat de ketting en de kabel eventuele obstakels niet beschadigen! U spant de molen verder gewoon uit en aan het laatste end bevestigt U weer een bliksemkabel en een roeketting. Vervolgens draait U de molen door, totdat hij mooi overhek staat. Kijk ook nu uit voor obstakels, Uw eigen auto bijvoorbeeld! Over wat mooi overhek is, zijn de meningen verdeeld. Sommigen vinden dat de roeden precies in de x-stand moeten staan. Op grote afstand lijkt de molen dan keurig overhek te staan. Van kleinere afstand lijkt dit echter duidelijk anders. Dit komt door de aanwezigheid van het hekwerk. Anderen zijn dan ook van

mening, dat de punt van de voorzoom van het komende end en de punt van de onderste heklat van het gaande end precies op gelijke hoogte moeten staan. Van grotere afstand is juist dat nu weer minder mooi. Zelf houd ik de punt van de voorzoom van het komende end op dezelfde hoogte als het midden van de onderste heklat van het gaande end. Hier is ruimte voor een eigen interpretatie. Wellicht kunt U van de oud-molenaar of via oude foto's van de molen te weten komen, hoe men e.e.a. vroeger deed.

De roekettingen maakt U vast aan de dichtsbijzijnde kruipaal, die min of meer in de draai-richting van het wiekenkruis staat. Ook de bliksem-kabels op gewone wijze bevestigen. Molenaars, die alleen een ketting tegen het terugdraaien bevestigen, doen dat bij weinig wind gewoonlijk door dat end achteruit te duwen en dan snel de vang erop te leggen.

Het bovenstaande is geen wet van Meden en Perzen. Ik heb onvoldoende kennis van andere streekgewoonten om volledig te zijn. Ik heb getracht de praktische werkzaamheden uit te leggen en bovendien de aandacht willen vestigen op de wijze, waarop wij molens in de rechtstand behoren weg te zetten. Ik zou collega's erop willen wijzen, dat hun verantwoordelijkheid niet ophoudt bij het draaien of malen met hun molen, maar dat zij feitelijk ook streekgewoonten in stand zouden moeten houden. Van dit laatste is het overhek zetten van de molen een voorbeeld. Hier ligt derhalve een schone taak voor hen, die actief zijn in het opleiden van aspirant molenaars.

Frank Klören
Achterlandse Molen
Groot-Ammers

VACATURE BIJ DE BLIKSEMAFLEIDER CONTROLE!

Eén van onze controleurs, de heer Van de Winkel, heeft te kennen gegeven i.v.m. zijn leeftijd eind 1996 te willen stoppen met zijn controlewerkzaamheden. Erg jammer, maar we moeten dit natuurlijk respecteren. Hij verdient veel dank voor het beschikbaar stellen van zijn tijd en kennis voor dit werk.

Dit betekent, dat het *rayon Zeeland/Noord-Brabant/Limburg zonder controleur* komt te zitten! Wij zoeken nu een plaatsvervanger, iemand met een *electrotechnische achtergrond*, die in staat is met de benodigde meetapparatuur te werken en de (voorbedrukte) formulieren kan invullen.

De controles moeten nogal eens op *zaterdagen* worden verricht, omdat dan de meeste molenaars op hun molen zijn. Zij moeten nl. aanwezig

zijn, omdat het wiekenkruis tijdens de controle een slag gedraaid moet worden. Soms is het toch mogelijk de controle uit te voeren op een doordeweekse dag na telefonische afspraak met de molenaar.

De controleur *hoeft zelf geen vrijwillig molenaar te zijn*. Voor autogebruik is een km-vergoeding vastgesteld.

Zijn rayon bestaat uit de provincies *Zeeland, Noord-Brabant en Limburg*. De heer Van de Winkel heeft de laatste jaren gemiddeld 5 controles per jaar uitgevoerd en heeft zich bereid verklaard de nieuwe controleur in te werken.

Wie wil dit werk van hem overnemen, of kent iemand, die deze controles zou willen uitvoeren? Graag bericht aan de coördinator, D.J. Abelskamp, Laan 1940-1945 no. 2, 7231 GL te Warnsveld, tel. 0575 - 525068.

MOLENVERHALEN GEVRAAGD

Wie heeft ideeën over of suggesties voor volksverhalen, sagen, legenden of spookverhalen, waarin een molen een rol speelt? Deze verhalen zijn bedoeld voor een winterprogramma "Kom op verhaal in het Nederlands Openluchtmuseum", waarvan op dit moment wordt gewerkt. Boektitels, vindplaatsen etc. kunnen worden opgestuurd of doorgebeld aan:

Rolf Klip
p/a Nedelands Openluchtmuseum
Schelmseweg 89
6816 SJ Arnhem
tel. privé: 024-6411497

(Eventuele kopieer- en portokosten kunnen worden vergoed)

"375 jaar wieken tussen wind en water".

In het kader van de 375-jarig jubileum van de de Voorburgse achtkante poldermolen "De Vlieger" verschijnt eind november in beperkte oplage een speciale jubileumuitgave, onder de titel "375 jaar wieken tussen wind en water". De uitgave komt tot stand door samenwerking van Stichting Molen De Vlieger, de Historische Vereniging Voorburg en een team van vrijwilligers. Een veelvoud aan auteurs heeft historische en technisch georiënteerde bijdragen geleverd. Te noemen zijn hier Ing. Jelmer Biesma (Hoogheemraadschap van Delfland), Ing. Jan

Hofstra (Provincie Zuid-Holland), Ir. Robbert Jongepier (architect te Voorburg), Aart van Krimpen (molenaar en molenmaker te Groot-Ammers), Mr. Pieter C. Lagas (medewerker vrijwilligersteam molen "De Vlieger"), en Bram Zonderop (molenaar van "De Vlieger"). Het voorwoord voor de uitgave is geschreven door mr. S. Patijn, oud-Voorburger en thans burgemeester van Amsterdam.

In de publicatie wordt aandacht besteed aan het wel en wee rond de bouw van de molen (1620) in historisch en technisch perspectief. Daarbij wordt het oude bouwbestek van de molen nader belicht en worden - recente - waterstaatkundige polderontwikkelingen in de Veen- en Binkhorstpolder beschreven. De uitgave wordt gecompleteerd met vele oude en nieuwe foto's en oud kaartmateriaal. Daarnaast zijn in de uitgave enige sfeerschetsen over het leven en werken met een poldermolen opgenomen.

Gezien de gelimiteerde oplage kunnen geïnteresseerden de uitgave thans bestellen. Zij, die dit doen vóór 15 november a.s. betalen de voorintekenprijs van F 17,50 (f 12,50 + f 5,- verzendkosten). Na 15 november is de prijs f 22,50 (incl. verzendkosten).

Belangstellenden kunnen een (molenansicht)kaartje sturen naar: de secretaris van de Historische Vereniging Voorburg, Ir. J.A. v.d. Stelt, Van Deventerlaan 51, 2271 TW Voorburg. Nadere informatie over de uitgave kan worden ingewonnen via tel.: 070 - 3869045 (fax: 070 - 3875179).

WEER TERUG VAN WEGGEWEEST

Zoals velen zullen weten, heeft Gerbrand de Vries (biotoopzaken) van de winter een ernstig ongeluk gehad. De klap, hem uitgedeeld door een afslaan auto, kwam behoorlijk aan, met als gevolg, dat hij geruime tijd uit de roulatie was.

Gelukkig heeft alles zich ten goede gekeerd en werkt hij sinds mei weer voor halve dagen. De behandelende geneesheren hadden dit niet verwacht, maar het spreekwoord zegt: "onkruid vergaat niet".

Zij, die hem om de één of andere reden iets willen vragen of mededelen, kunnen weer bij hem terecht. Hij is voorlopig van 9.00 uur 's morgens tot 14.00 uur 's middags bereikbaar op het kantoor van de Hollandsche Molen (behalve op vrijdagen). De overige uren s.v.p. nog een beetje rustig aan met hem, daar hij de klap nog niet voor de volle 100% heeft verwerkt.

We laten hem nu zelf aan het woord:

HARTELIJK DANK

Je gaat 's morgens, zoals gewoonlijk, goed gehumeurd van huis, en je wordt een paar dagen later wakker, keurig verpakt liggend tussen kraakheldere lakens in een ziekenhuis.

Vraag me niet, wat er is gebeurd in de tijd, dat ik buiten bewustzijn was; ik weet er niets van! En wat ik intussen wel weet, heb ik allemaal gehoord van derden. M'n grijze massa was behoorlijk door elkaar geschud, maar dat is razendsnel weer goed gekomen.

Gedurende de hele lente heb ik als het ware een gedwongen winterslaap moeten houden. Over verschillende dingen heb ik goed kunnen nadenken. Wat mij het meest is opgevallen zijn de reacties van alle kanten, vooral die uit de molenkring. Het was hartverwarmend voor mij en mijn vrouw om al die blijken van medeleven te mogen ontvangen: brieven, kaarten, bloemen enz. enz. Te veel om op te noemen.

Ik weet het, het klinkt bijna stereotiep, maar helaas, ik kan niet iedereen persoonlijk bedanken, al zal ik dat zeker bij de eerste de beste ontmoeting nog doen. Maar gelukkig hebben we ook nog een Gildebrief en via dat medium kan ik zeer velen van U bereiken.

Mensen, al die blijken van medeleven hebben zeker bijgedragen aan mijn voorspoedig herstel en daar dank ik jullie allerhartelijkst voor!

Het is goed te weten, dat je ondanks je wegvallen voor korte of lange duur, niet direct wordt vergeten. Nogmaals, heel hartelijk dank.

Gerbrand de Vries

Molenstenen

Zowel met zachte uitslag als massieve, kunnen wij u naar keuze leveren.

Onze maalstenen worden vakkundig afgewerkt, vooral het scherp en het goed onder de rij brengen.

Ook voor nieuwe Duitse blauwe stenen, kunst- en sierstenen kunnen wij u van dienst zijn.

Voor verdere inlichtingen graag bereid.

Voorheen **A.H. Kees** uit Leende.

H.J.A. van Vugt

Molensteenfabriek

Zomereik 10, 5682 HH Best

Telefoon 0499-395454

HET WEER, ZOALS HET WAS

Er zijn zo van die dagen, dat je hevig twijfelt: "Leg ik ze ervoor of niet? Dan praten we b.v. over maandag 22 juli 1996.

Eerst moet er gekrooien worden van oost naar zuid. Er is voorspeld, dat het knap warm zal worden en dat klopt ook wel. Het is weer voor minstens "factor 15". Veel wind is er niet.

Nou, als het dan toch moet, laat ik er dan eerst maar eens een paar klodders vet tegenaan gooien. Dat smeren blijkt toch maar steeds weer een goed idee. Het blijft nodig, want je ziet dan weer eens, hoe licht hij kan kruien.

Het windje, als je het zo mag noemen, zit 's morgens zuid en neigt tot ruimen. Maar al tijdens etenstijd wordt het knoeien. Telkens valt hij stil en begint dan ineens weer. Het ene moment de zeilen mooi vlak, maar even later: zeilen lichten, molen stil. Met andere woorden: knoeiwerk! Maar ja, je hebt nu eenmaal gekozen voor deze hobby, niet-waar?

De hele middag zo voortgesukkeld tot half vijf. De molen stond wel wat ruim, maar als je hem steeds op de wind wil houden, ben je snel van je hobby af, op zoek naar iets anders.

Gezeten in een goed passende tuinstoel, in bijpassende houding, hoor ik plotseling op allerlei plaatsen dingen omvallen. Er slaan deuren dicht, zonder dat ze dat zouden moeten doen. Ramen rammelen, maar de molen staat nog stil. Niet lang meer, want binnen enkele seconden gaan de windvaan, de spin en de blauwe wimpel allemaal achterstevoren. Van de molen gaan de zeilen bol staan en daar gaat hij: achteruit! Niet hard weliswaar, want de stroomlijning van bolle zeilen is miserabel. Dus

de vang erop en eerst maar eens even afwachten, want ik verwacht niet, dat de wind daar in het NNO blijft zitten.

Even tijd om te kijken, wat er aan de hand is. Het lijkt me een soort hoosje. Een warmtehoosje misschien?

Bij zulke hoge temperaturen heb ik het meer dan eens gezien: kleine warmtehoosjes. Als er geen water rondom de molen is, merk je het alleen aan je lijf, of je ziet zand opstuiven. Met veel water om je heen kun je het ook zien: je ziet golfjes, die eerst allemaal dezelfde kant op gaan, maar dan ineens uit tegengestelde richting komen. Ten oosten van de molen meestal uit ZO en ten westen ervan uit NW richting. Ook zie je dan een echte kring op het water, waar het water in de vorm van druppels een beetje wordt opgetild. Zo'n kring trekt veelal naar NO of N.

Nu terug naar de werkelijkheid van die dag. De wind uit NNO duurde niet lang, misschien enkele minuten. Daarna kwam hij uit OZO en had verder geen nukken meer. Dit alles speelde zich af onder een nagenoeg helder blauwe lucht, met alleen wat cirrus.

's Avonds zag ik Erwin Krol. Met vermoedelijk als waarschuwing bedoelde, opengesperde ogen en als schietijzers priemende vingers vertelde hij over een echt hoosje in Gorinchem, die dag. Daar werden voorwerpen zomaar opgetild en enkele meters verplaatst. Ik bedoel maar.....

O ja, Krol zei er nog bij, dat zoiets bij warm weer hoorde....

Jan Kurver

EXAMENEISEN

Al rommelend in oude paperassen van Het Gilde, kom ik wel eens zaken tegen, waarvan je dan zegt: "Ach gut, wat leuk". Zo kwam ik laatst iets tegen, waarvan vele vrijwilligers echt geen weet hebben. Alleen de ouderen onder hen, die in het prille bestaan van Het Gilde examen hebben gedaan, hebben hiermee te maken gehad.

Tegenwoordig kunnen de kandidaten hun examen voorbereiden met behulp van de exameneisen. In de tijd, dat ik examen deed, moesten we ons behelpen met zgn. oefen-vragen. Een vel met dergelijke vragen kwam ik laatst tegen tussen de Gildepapieren. Het gewichtige papier bevatte een 17-tal punten, waarover vragen gesteld konden worden.

Op deze vragen diende het juiste antwoord te worden gegeven. Als je die punten dan doorleest, moet je constateren, dat er heden ten dage nog maar weinig in de exameneisen is terug te vinden van wat men toen nog belangrijk vond, en terecht.

Het was zelfs mogelijk om de antwoorden op papier te zetten en op te zenden aan de secretaris. Ik weet niet meer precies, of dit toen werd gezien als een soort test, maar grappig is e.e.a. wel. Om eens te laten zien, waarmee de leden in opleiding van toen zich moesten behelpen, drukken wij hier de bewuste oefen-vragen af.

Gerrit Pouw

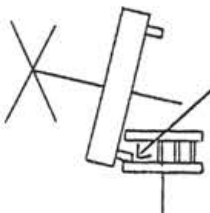
Het Gilde van Vrijwillige Molenaars
Herengracht 75-B
Amsterdam-1001
Tel. 020-221442

Enkele OEFEN-VRAGEN voor hen die zich voorbereiden op het MOLENAARSEXAMEN.

De antwoorden kunnen desgewenst worden opgestuurd naar: de Heer F.H.J. Klein Tank
Celebeslaan 32 in Ede, waarna U ze gecorrigeerd terug krijgt.

1. De kammen van het bovenwiel lopen in^{op} de onderste schijf van de boven-
schijfloop. Schematisch:

Noem alle mogelijke oorzaken op
die dit verschijnsel ten gevolge
kunnen hebben.

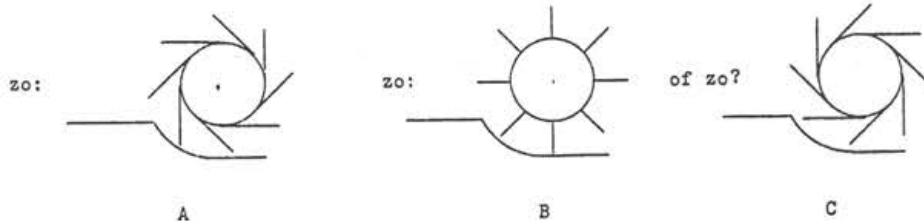


2. Geef een kort overzicht van alle punten die bij een schepadwatermolen
(buitenkruier) gesmeerd moeten worden, hetzij regelmatig, hetzij zo nu
en dan. Geef aan wat voor smeermiddel U daarvoor zou kunnen gebruiken.
3. Wat zult U achtereenvolgens doen wanneer een molen, die overigens nor-
maal kruit, op een keer tijdens het kruien vastloopt, en niet verder wil.
(Noem dus alle mogelijke oorzaken en hoe U ze opspoort, of U er zelf iets
aan kunt doen, of dat de molenmaker moet komen).
4. Welke 4 kruisystemen kent U. (d.w.z. waar rust de kap op)
a). bijv. houten rollen, b), c), en d) bedenkt U zelf.
Geef aan welke waarschijnlijk het zwaarst kruit, en welke waarschijnlijk
het lichtst, uitgaande van goed onderhoud en goed gesmeerd, en op het
zelfde type molen gedacht.
5. U mag voor het eerst gaan malen met een molen die in principe maalvaar-
dig is, maar die een half jaar niet heeft gedraaid. We gaan er van uit
dat een inspectie door een molennaker niet nodig wordt geacht.
Waar zou U allemaal op letten, wat zou U inspecteren, en wat zou U alle-
maal gaan doen vóór U gaat malen? (Dus niet dingen als kruien en zeil
voorleggen, dat behoort tot de normale handelingen voor het malen).
Desgewenst neemt U een bepaald type of soort molen om deze vraag te be-
antwoorden.
6. In welke provincie staan de meeste windmolens, in welke de minste?
(Niet opzoeken, opschrijven wat U denkt).
7. In welke provincie(s) kwam zelf-kruiging voor?
8. Noem uit Uw hoofd enkele wieksystemen op, en probeer zo kort mogelijk
met een paar woorden hun kenmerken te schetsen.
Wat gaf een grote stoot tot het zoeken naar andere wieksystemen, en in
welke periode was dat?
9. Hoeveel paltromolens staan er nog in ons land? (Niet opzoeken!)
10. In welke provincie(s) komen binnenkruiers voor?

11. Molens kunnen op verschillende manieren ingedeeld worden. In onderstaand rijtje staan molens die betrekking hebben op één soort indeling, met één uitzondering. Wie hoort niet in het rijtje thuis, dus welke molen behoort tot een andere indeling en waarom?

torenmolen - standerdmolen - korenmolen - wipmolen - paltrok-molen.

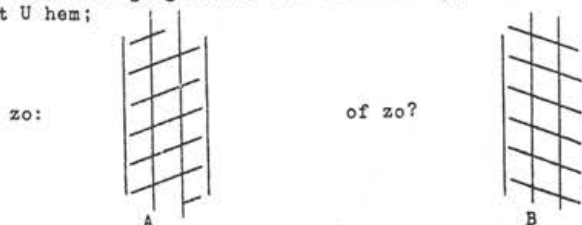
12. Hoe staan de schoepen van een scheprad,



en waarom?

Ook hier: niet spieken in afbeeldingen, zelf bedenken!

13. U staat voor de ingang van de achterwaterloop, en ziet de vijzel liggen. Hoe ziet U hem;



14. Probeer kort aan te geven hoe het gewicht van het wielankruis+bovenas+bovenwiel van punt tot punt verdeeld wordt, en uiteindelijk door de fun-dering wordt gedragen. (Grondzeiler, achtkant).

Ik zal U een beetje op weg helpen om aan te geven wat ik bedoel:

Het gewicht is verdeeld over de pensteen en desteen.

De pensteen rust op debalk, desteen op
de uiteinden van allebei deze balken rusten op de die weer
rusten op

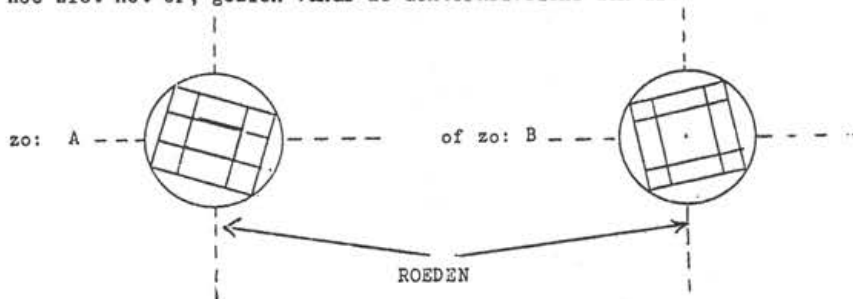
15. Stel U vangt de molen kaarsrecht (werkstand).

Dan gaat U naar de kap en verwacht in eerste instantie dat de kruisarmen van het bovenwiel ook precies horizontaal en vertikaal staan. (Immers, de armen (= ruggen = versterkingsribben) van de bovenas staan haaks op de flanken van de askop. Dat bepaalt weer de stand van de vulstukken van de as, en die weer de positie van het bovenwiel).

Maar wat ziet U in de kap: het klopt niet.

a). Waarom niet?

b). Hoe ziet het er, gezien vanaf de achterkeuvelens dan uit:



16. Stel Uw molen heeft een Vlaamse vang, die goed was afgesteld; het bovenwiel liep overal vrij en de vang sleepte dus niet. Nu heeft de molenmaker de as opgestempeld, en onder de halssteen een plankje zacht hout zonder kwasten gelegd. Prompt sleept nu de vang aan de bovenzijde, terwijl het buikstuk veel te veel ruimte vrij geeft tijdens het draaien. Do vanginstallatie kan op vele punten worden bijgesteld: verstelling van het lange sabelijzer in de vangbalk, rijkklamp, lendestut, inkorten of verlengen van de ketting of touw tussen vangbalk en vangstok, soms nog het scharnierpunt van het korte sabelijzer als dat aanwezig is etc.
- VRAGEN:
- Waarom "zonder kwasten".
 - Waar gaat U de vang bijstellen opdat het wiel weer overal vrij loopt?
 - Doet U die werkzaamheid met vang neer of vang gelicht?
17. Er zijn molenaars die de zeilen naar buiten oprollen (dus naar zich toe i.p.v. van zich af). Welk. voordeel en welk nadeel heeft dat?

HOE GING VROEGER HET OLIE SLAAN?

Tijdens onze opleiding konden we horen, lezen en zien, hoe men vroeger olie sloeg, maar we hadden het nog nooit zelf ervaren. Daarin zou verandering komen op zaterdag 13 april 1996, toen J. Leenders, J. Jansen, J. Vink en ondergetekende richting Haaksbergen reden. We hadden daar 's middags afgesproken in de Oostendorper Watermolen om samen met de mulders van de Vereniging Hokseburgse Mölln in de oliemolen aan de slag te gaan.

Onderweg naar Haaksbergen konden we het niet laten om twee windmolens in de regio te bezoeken. De eerste was de "Wilpermolen" te Posterenk. Deze ronde stenen stellingmolen is een markant punt in het landschap en goed te zien vanaf de A1, o.a. door de machtige romp. In deze romp zit naast enkele jaarstenen en een gedenksteen een schitterend in steen uitgehouwen alliantiewapen van de eerste eigenaar. Het gevlucht heeft op alle enden van Bussel-stroomlijnneuzen en de binnenroede is voorzien van Ten Have-kleppen. De stand van deze kleppen kan tijdens het malen/draaien worden gewijzigd m.b.v. een zwichtstelsysteem, dat zich achter de askop bevindt. De werking van dit systeem met zwichtkabel en ingebouwde borgpallen werd ons door vrijwillig molenaar Henk Nienhuis uitgelegd. Dat het zwichten bij Ten Have-kleppen ook op een andere manier kan, konden we zien op ons volgende reisdoel, de "Braakmolen" te Goor. Deze acht-kante rietgedekte stellingmolen heeft namelijk een systeem met zwichtstok, zwichtstang, doorboorde as en een hefboommechanisme, welke voor de bediening van de kleppen zorgen. Verder konden we het neutenkruiswerk en de stalen hoepelvang bekijken, maar ook nog een koppel stenen, dat voorzien is van een gatenscherpsel.

Rond 13.00 uur stonden we in Haaksbergen bij de Oostendorper watermolen, gelegen op de Buurser beek. Deze dubbele onderslagmolen heeft op de rechteroever een korenmolen met twee raden en op de linkeroever een oliemolen met één rad.

Nadat we hadden kennisgemaakt met de oliemulders en vrijwilligers, kon worden begonnen met de werkzaamheden om olie te onttrekken aan lijnzaad. Hiertoe moesten sluischutten worden geopend en andere juist worden gesloten, om te bewerkstelligen, dat het rad van de oliemolen begon te draaien. De beweging daarvan wordt via spoorwiel en kamrad overgebracht op de wentelas, die op zijn beurt de kollergang, het roerijzer en de heien in beweging zet.

De eerste bewerking vindt plaats op de kollergang. Vanuit een aan het steenraam vastgemaakte emmer worden de zaden op het doodsbed geschud, waarna ze onmiddellijk door de kantstenen worden gekneusd. Het strijkwerk zorgt ervoor, dat de zaden netjes in de baan van de rollende stenen blijven. Is het zaad voldoende geplet, dan wordt het door de koningsstrijker en de afloper verzameld en via een opening in het doodsbed opgevangen in de kuip.

Op een vuister (gemetselde stookplaats met daarop een ijzeren plaat) wordt het geplette zaad verwarmd tot het een temperatuur van ca. 50° C heeft en daarna via twee openingen in de stookplaat in twee wollen zakken (de bulen) gestort. Deze gevulde bulen worden op hun beurt ingepakt in leren omslagen met een paardeharen voering (de zgn. haren).

Dan kan het eigenlijke olieslaan beginnen. Daartoe worden de haren in een slagblok (oliebank) geplaatst, waarbij iedere haar tussen een staander



Effectief besparen op stoffilters?

Een goeie tip voor een simpele besparing? De levensduur van de stoffen filters die u gebruikt, kunt u gemakkelijk met een factor twee of drie verlengen! Kwestie van ze perfect te laten reinigen door Wilhelmina, een bedrijf dat hierin is gespecialiseerd.

Uiteraard gaat Wilhelmina hierbij buitengewoon omzichtig te werk.

Zo wordt voor elke nieuwe klant eerst een proefwassing verricht. De resultaten hiervan worden in een helder rapport vastgelegd en uitvoerig doorgesproken.

Zodat er geen vuiltje aan de lucht is bij het reinigen van uw kostbare filters.

Wanneer u even belt of faxt zitten we snel bij elkaar aan tafel.

U kunt ook onderstaande bon in een ongefrankeerde envelop stoppen en sturen naar:

Wilhelmina Textieldiensten B.V., Antwoordnummer 23, 5700 WB Helmond.

Wilhelmina



werkt aan schoner werken[®]

Wilhelmina Textieldiensten b.v. Kanaaldijk Z.W. 9, 5706 LD Helmond.

Telefoon: 0492 598181, Fax: 0492 526105.

Steunpunten in Apeldoorn, Bergen op Zoom, Hoogeveen en Woerden.

- BON** Neem a.u.b. contact met mij op voor:
- o nadere informatie over het reinigen van stoffilters;
 - o het maken van een afspraak.

Naam bedrijf.....

Adres.....

Postcode/plaats.....

Naam contactpersoon.....

Telefonisch bereikbaar op nummer.....

en een jager komt te zitten. Nadat de slagbeitel is geplaatst, kan men de slaghei gaan bedienen. Een nok op de wentelas tilt deze hei omhoog en laat hem even later met een klap op de slagbeitel vallen. Door z'n wigvorm drukt deze de bulen steeds steviger aan, waardoor de olie eruit wordt geperst. Zakt de slagbeitel niet verder meer, dan is dit een teken, dat de bulen niet verder kunnen worden samenge-drukt. Men trekt dan de slaghei op en stelt hem daarmee buiten werking. Men laat de bulen dan een tijdje onder druk staan. Om tenslotte het hele pakket weer los te krijgen wordt gebruik gemaakt van de loshei en de losbeitel. Van deze laatste is de wig-vorm omgekeerd aan die van de slagbeitel. Het in en uit hun werk zetten van slag- en loshei is een speciale techniek, waarbij men o.a. de nok van de wentelas het tilwerk laat verrichten, omdat het anders voor de mulder niet te doen is.

De bulen worden uit de haren gehaald en van de ontstane lijnkoeken gestroopt. Als de losse kanten van de lijnkoeken zijn gehaald, gaan deze als voer voor paarden de deur uit. De gewonnen lijnolie wordt gefilterd en is dan klaar voor gebruik voor b.v. de conservering van hout of het aanmaken van verf.

Toen de molenaar rond vijf uur die dag het waterrad stopte, kwam er een einde aan een mid-dag olie slaan. We hadden een onvergetelijke mid-dag beleefd, mede door de verdere uitleg, die we hadden gekregen over de vroegere betekenis van de Buurser beek als verbinding tussen handelsstad Deventer en het Munsterland en van de watermolen als trefpunt.

Alle oliemulders en vrijwilligers van de Vereniging Hokebargse Mölln, bedankt!

Petro van Doorne, Druten

MOGELIJK VANGKRACHTVERLIES DOOR EEN NIEUWE VANGKetting

Dat het best de moeite waard is, om bij het verwisselen van onderdelen uit het bedieningsmechanisme van de vang, het effect van mogelijke gewichtsverschillen op de remprestatie van de molen in de gaten te houden, moge blijken uit het volgende voorbeeld. Het illustreert, hoeveel invloed alleen al een iets ander gewicht van de vangketting kan hebben op de remkracht van de molen.

Probleemstelling

Stelt U zich de situatie eens voor, dat de vangketting van Uw molen na jarenlang gebruik toch zodanig versleten is geraakt, dat U aan een nieuwe toe bent. U gaat naar de winkel om een nieuwe vangketting te kopen, maar daar blijkt, dat men geen ketting meer in voorraad heeft in dezelfde afmeting als de oude. U besluit dan ook maar om

een ketting te kopen met een iets grotere schalmdikte. Zo'n zwaardere ketting is immers alleen maar sterker; dat zal dus beslist geen kwaad kunnen.

Maar U weet inmiddels ook, dat bij het verwisselen van onderdelen uit het bedieningsmechanisme van de vang, eventuele gewichtsverschillen behoren te worden gecompenseerd, om verlies van vangkracht te voorkomen. Voor alle zekerheid legt U daarom de oude en de nieuwe vangketting toch maar even op de weegschaal. Als de nieuwe vangketting door z'n grotere schalmdikte in totaal slechts 2 1/2 kg zwaarder blijkt te zijn dan de oude, zult U waarschijnlijk al snel beslissen om de nieuwe vangketting maar zonder verdere omhaal aan de wipstok op te hangen. Die paar kg gewichtsverschil zal de moeite van het compenseren toch niet waard zijn? De vraag is, of U daar goed aan doet!

Om deze vraag te kunnen beantwoorden,

fig. 1. Hefboomverhouding van de wipstok.

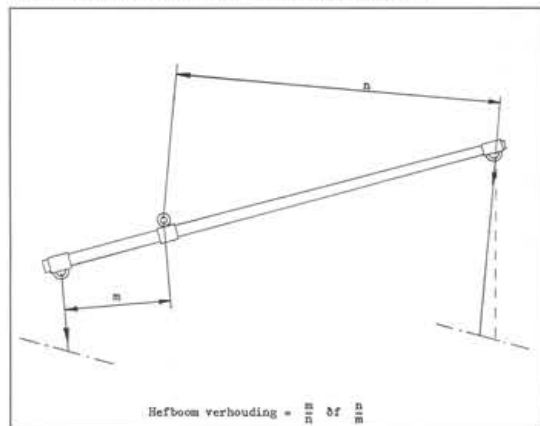
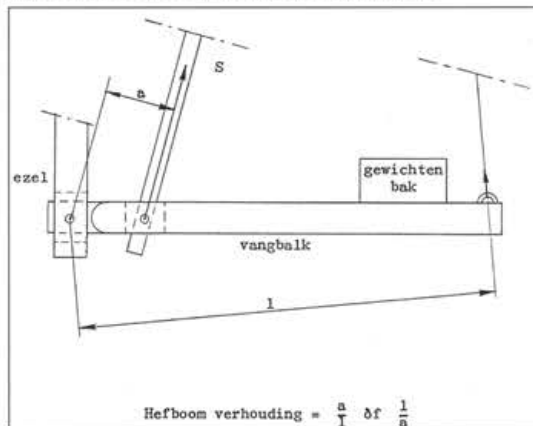


fig. 2. Hefboomverhouding van de vangbalk.



moet worden nagegaan, hoeveel remkracht U in totaal kwijt bent, als de nieuwe (zwaardere!) ketting eenmaal aan de wipstok hangt. Hieronder volgt enige uitleg aan de hand van een rekenvoorbeeld voor een bestaande molen.

Praktijkvoorbeeld

Daartoe wordt gebruik gemaakt van de gegevens van de molen, die voor mijn reeks artikelen over de vang tot nu toe model heeft gestaan. Bij deze molen is het stuk van de wipstok, dat vanaf het ophangpunt gemeten achter de kap uitsteekt, ruwweg 3x zo lang als het stuk, dat naar binnen steekt (zie resp. de maten m en n in figuur 1).

De lengteverhouding van deze maten geeft de wipstok van deze molen een hefboom- of overbrengingsverhouding van 3:1. In de praktijk komt dit erop neer, dat bij elke kg gewichtsverandering van de buitenvangketting, de kracht, waarmee de binnenvangketting aan het uiteinde van de vangbalk trekt, met ca. 3 kg zal toe- of afnemen.

Verder is de afstand vanaf het bevestigingspunt voor de binnenvangketting op het achter-eind van de vangbalk tot aan het scharnierpunt in de ezel (zie fig. 2 maat l) ongeveer 6x groter dan de inmiddels bekend veronderstelde maat a in diezelfde figuur.

Hieruit volgt, dat de hefboomverhouding tussen het sabelijzer en het ophangpunt van de binnenvangketting aan de vangbalk bij deze molen 6:1 is. Concreet betekent dit, dat elke kg meer of minder trekkracht in de binnenvangketting een 6 kg grotere kleinere of grotere trekkracht in het sabelijzer geeft.

Mocht de trekkracht in de binnenvangketting, door 1 kg gewichtsverandering in de buitenvangketting, nu inderdaad met 3 kg toe- of afnemen, dan zal de kracht op het sabelijzer dus in totaal met $3 \times 6 = 18$ kg tegelijk moeten veranderen. De wipstok en de vangbalk blijken bij elkaar dus een hefboomverhouding van 1:18 te hebben! of, omgekeerd gezegd: de totale overbrengingsverhouding van het bedieningsmechanisme van de vang is 1:18. Dit maakt, dat bij deze ene molen 1 kg gewichtsverschil in de vangketting per saldo 18 kg meer of minder trekkracht in het sabelijzer zal veroorzaken.

Als elke kg vangketting al een verschil van 18 kg trekkracht in het sabelijzer geeft, dan moet in ons voorbeeld een $2\frac{1}{2}$ kg zwaardere vangketting een totaal krachtverlies van $2\frac{1}{2} \times 18 = 45$ in het sabelijzer teweegbrengen. De voorspanning op het sabelijzer neemt dus met 45 kg af. Met een bovenwiel van $2\frac{1}{2}$ m doorsnede staat dit gelijk met het wegvallen van maar liefst $2\frac{1}{2} \times 18 \times 7 = 315$ kg remkracht aan de omtrek van het bovenwiel, oftewel niet minder dan $315 \times 11/4 = 394$ kgm remmend koppel op het totale gevluht...^{*)}.

Een willekeurige molen blijkt dus met een $2\frac{1}{2}$ kg zwaardere buitenvangketting zomaar 315 kg remkracht of, beter gezegd, 394 kgm remmend

koppel te verliezen. Dit terwijl het verschil van $2\frac{1}{2}$ kg in bedieningskracht onder het vangen waarschijnlijk niet eens echt te voelen is. Als U verder weet, dat de molen, die bij de uitgevoerde berekening model heeft gestaan, een wiekenkruis met een vlucht van 22 m met daarnaast een sabelijzerkracht van 500 kg heeft, dan kunt U zelf uitrekenen, dat dit gewichtsverschil van $2\frac{1}{2}$ kg in de vangketting, via de 45 kg lagere sabelijzerkracht in een verlies van niet minder dan $45/500 \times 100\% = 9\%$ van de totale vangkracht resulteert ^{**)} . Het is bij de molen uit dit voorbeeld dus toch zaak, om het ogenschijnlijk kleine gewichtsverschil van $2\frac{1}{2}$ kg tussen de oude en de nieuwe vangketting geheel te compenseren. Hetzij door extra gewicht in de gewichtenbak achter op de vangbalk te plaatsen, dan wel door de gewichtenbak compleet met inhoud een eindje naar achteren op de vangbalk te schuiven.

Opmerking

In dit voorbeeld heb ik arbitrair een gewichtsverschil van $2\frac{1}{2}$ kg genomen, maar in werkelijkheid kan dit ook best een paar kg meer zijn. In dat geval is het effect op de vangkracht nog groter. Een gewichtsverschil van $4\frac{1}{2}$ kg tussen oude en nieuwe vangketting levert al een remkrachtverlies van maar liefst 16% op. Ik heb echter niet willen overdrijven en ben daarom met het gewichtsverschil in het voorbeeld aan de voorzichtige kant gebleven.

^{*)} Nadere uitleg over hoe U, zonder moeilijke berekeningen, de remkracht en het remmend koppel van Uw eigen molen kunt bepalen, volgt in een later artikel over de vang.

^{**)} Als de trekkracht in het sabelijzer, of beter de voorspankracht op de vang, met 9% afneemt, dalen vanzelf ook de remkracht en het remkoppel van de molen met hetzelfde percentage, omdat deze allebei direct van de grootte van de voorspankracht in het sabelijzer afhangen.

Wordt vervolgd
Alan Kuilder

RECTIFICATIE

In het artikel van Alan Kuilder over het vernieuwen van vangbalk, wipstok en vangketting (Gildebrieff 1996/2) zijn twee hinderlijke fouten geslopen. Allereerst is de formule op blz. 9 verminkt overgekomen, te wijten aan het verschil in grootte tussen het in de Gildebrieff gehanteerde lettertype en het lettertype van het document, zoals het aan de drukker werd aangeboden. Hieronder dus nogmaals de formule:

$$\text{Formule: } G_{(\text{nieuw})} = \frac{a_{(\text{nieuw})}}{b} \times S_{(\text{oud})}$$

De tweede fout betreft het ontbreken van een afbeelding, helemaal aan het eind van het artikel op

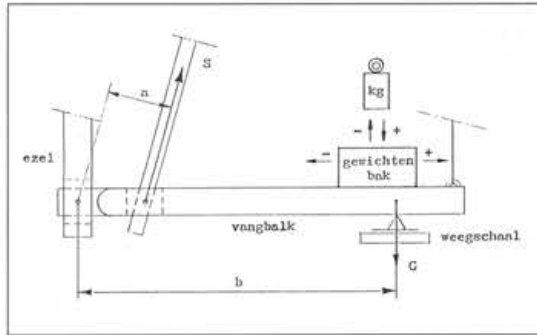
blz. 10, vlak voor de daardoor wel erg kryptisch lijkende opmerkingen:

- = kleinere sabelijzerkracht

+ = grotere sabelijzerkracht

Deze tekening beelden wij hieronder als-nog af:

de redactie



REACTIE OP "AALSCHOLVERS OP DE MOLEN"

Hieronder volgt een oplossing voor het aalschol-verprobleem van Barend Zinkweg van de Pendrechtse Molen:

Na het lezen van het vogelpoepverhaal van Barend Zinkweg van de Pendrechtse Molen (Gildebrief 96/2) ben ik maar even in de pen geklommen, om een oplossing voor zijn probleem aan te dragen. Want aalscholvers vormen op een molen echt een probleem, zeker als ze met twintig tegelijk op bezoek komen.

De oplossing is misschien ietwat luguber en kraai-onvriendelijk, maar werkt echt. Althans, op de Wimmenumer (de poldermolen van Eric Zwijnenberg) werkte het uitstekend. De vijf aalscholvers, die daar de boel kwamen onderschijten, verhuisden naar de Philisteinse Molen!

Vraag daarom aan de plaatselijke jager drie dode kraaien. Liefst exemplaren, die nog maar pas dood en dus nog niet verstijfd zijn (ik weet het: het is ietwat luguber). Neem voor elke kraai een stukje dun touw (b.v. dat spul, waarmee riet op de kap of de romp wordt gebonden) van ongeveer 75 cm lengte. Bind dat strak om de vogel, bij de oksel of de elleboog. Maak vervolgens bij het afzeilen aan drie van de vier enden (alleen niet aan het naar beneden staande end) op ongeveer twee meter van hun top een kraai vast, zodanig, dat deze aan ongeveer 50 cm touw lekker kan bungelen, liefst met gespreide vleugels.

Met een beetje geluk gaan de kraaien een heel tijdje mee (ze mummificeren een beetje) en als

ze erg goor beginnen te worden: gewoon vervangen door nieuwe. Bijna alle vogels hebben een hekel aan dode collega's, die aan touwtjes bungelen en blijven dan op ruime afstand. Voor de drie kraaien is het misschien zielig, maar je bespaart jezelf onge-looflijk veel rotzooi en ergernis. Dit is zo ongeveer de enige manier om die aalscholvers kwijt te raken, want die beesten zijn erg hardnekkig. Afschieten mag niet; bovendien werkt dat maar matig, want ze komen toch weer terug, zodra de jager weg is.

Ik wens Barend veel succes.

Andreas de Vos, vrijwillig molenaar
op poldermolen De Eendracht te Alkmaar

ASYMMETRISCHE ZEILVOERING 4

Na de vele beroeringen rond de (asymme-trische) zeilvoering bij molens te hebben gelezen wilde ik graag het een en ander kwijt.

In mijn leerlingentijd, die ik grotendeels mocht doorbrengen op de molen van Hogendoorn te Woerden, heb ik meegemaakt, dat de molenaar de molen tijdens de opklaringen tussen zware NW-buien liet malen met een half zeil op één end van de binnenroe. Kwam er dan een flinke bui, dan werd de molen afhankelijk van de zwaarte daarvan - een geroutineerd molenaar kan dat wel inschatten - gestopt met het opgezeilde end naar beneden en wachtten we rustig de bui af. Bij een echt zware bui maakten we dat we snel weg kwamen. Dat kon gemakkelijk, want een bliksemafleider was er niet.

Er werd ook wel met een "stormfok" gemalen, maar de laatste jaren vond de molenaar dat te veel werk, hoewel de molen er lekker op kon lopen, vooral als hij zonder zeilen net niet liep.

Hoogendoorn was iemand, die zijn verantwoorde-lijkheden kende en zeker geen risico's nam.

Nu, vele jaren later, is het mij vergund te malen met "De Windotter" te IJsselstein. Dit is een grote stenen stellingmolen met een vlucht van 26 m en vier fokken met remkleppen; een felle molen dus. De molen loopt met een beetje wind al snel aan.

Op grond van eigen ervaringen wil ik het betoog bestrijden, dat een molenaar van een molen met fokken zwicht van 4 volle naar 4 halve, 2 halve of alles weg. Bij ons op de molen wordt dagelijks bakkersmeel van eerste kwaliteit gemalen en iedere vrijwilliger weet, dat daarbij een regelmatige gang van de molen een eerste vereiste is. Als nu de molen met vier volle te hard loopt, of dreigt te gaan lopen, dan gaan de remkleppen iets open, waardoor de zeilen beginnen te slaan. Mijn ervaring is, dat zwich-t naar vier duikers dan de beste oplossing is!

Bij buig weer met een vlagerige wind

geven twee duikers in combinatie met de remkleppen een regelmatige stevige gang en is er een zware bui in aantocht, dan is de molen snel uitgespannen. Als de felle vlagen er uit zijn, dan is malen met twee halve en twee stormfokken heel normaal. Een buurman-molenaar was echter zeer verbaasd over deze zeilvoering, gezien het verhaal uit de laatste Gildebrief.

Als conclusie wil ik graag het volgende naar voren brengen:

Voer voor een regelmatige gang niet te veel zeil en houd de molen altijd goed op de wind. Malen met twee volle kan heel goed, maar ga zeker kruien, als de wind ruimt en toeneemt. Denk niet: "Hij houdt z'n gang wel". Let er in zo'n geval maar eens op,

hoe de staart staat te raggen en te krikken. Krui mee en zwicht, want dat loopt rustiger en veiliger. Zwicht, als het kan in kleine stapjes, zeker bij een rustige lucht.

Houd bij zware buienluchten de zeilvoering krap, zeker als er onweer dreigt. Beter tussen de buien slechts één stormfok, dan een verwaaide tuigage en een molenaar, die beeft van de schrik.

Ik hoop hiermee iets van mijn eigen ervaringen te hebben overgebracht. Laten we zuinig zijn op de molen, die we toegewezen hebben gekregen.

Maarten Dolman
"De Windotter"
IJsselstein

DE MOLEN VAN VEESEN IN DE ROUW

Het werd ineens stil rond en in de molen van Veessen. Molenaar Jan Langevoort, 91 jaar oud, die dagelijks bij de molen te vinden was en soms ook nog wel maalde, is niet meer. De halfwilde eenden en ganzen, die hij steeds voerde, scharrelen een beetje verdwaasd rond de houten voet onder de stelling om vervolgens toch maar weer te gaan zwemmen. De molen, die zo prachtig net buitendijks midden in het dorpje aan - en bij hoog water zelfs in - de IJssel staat, is ruim honderd jaar in handen van de familie Langevoort geweest. Jan Langevoort was de laatste 'echte' molenaar op deze molen. Samen met zijn broer Bats heeft hij enkele jaren geleden schoorvoetend de molen aan een beheersstichting overgedaan. De molen is toen gerestaureerd en de "Mölle van Bats" gedoopt, want eertijds, toen ze samen het bedrijf runden, was Bats meer de molenaar en Jan de uitventer. Jan hield het vruchtgebruik van de molen tot zijn dood. Daarvan heeft hij ook daadwerkelijk tot op de dag van zijn overlijden gebruik gemaakt. Een paar klompen vormt nog de stille getuige van zijn aanwezigheid.

In de nacht van 4 op 5 mei werd er bij Jan ingebroken. Hij werd bewerkt met een stroomstok-

wapen en vastgebonden. Dat heeft hij niet overleefd. Onvoorstelbaar, dat iemand, die kras en gezond zo'n hoge leeftijd bereikte, zo aan zijn eind moest komen. Zes weken heeft de molen in de rouw gestaan. Veel molens in de omgeving rouwden mee: Kampen, Zalk, Hattem, Wapenveld, Wijhe, Oene. Zes weken ook had de politie nodig om het onderzoek af te ronden en vijf verdachten op te pakken. Of hun dood door schuld of regelrechte moord ten laste zal worden gelegd, moet justitie nog uitmaken.

Jan, overigens geliefd in zijn dorp en altijd goedgehumord, was enigszins eigengereid, maar welke molenaar is dat niet. Het plan van de stichting, om hem een vrijwillig molenaar als assistent te bezorgen, had hij afgewezen. Gekscherend (we hoeven er geen doekjes om te winden) hadden we tegen elkaar gezegd: "Jan wil de molen nog in zijn doodkist meenemen". Het is voor mij nu wel even slikken, dat ik als gevolg van dergelijke omstandigheden plotseling toch vrijwillig molenaar ben geworden op deze molen. Ik hoop, dat ik Jans voorbeeld van trouw voor deze molen enigszins kan volgen.

Gerrit Kouwenhoven, Hattem

OPENING VAN DE MOLEN "DE NIJVERHEID" TE RAVENSTEIN

Op 26 april vond de beoordeling plaats van de tekeningen die de scholieren van de basisscholen "t Ravelijn" en "De Bogaard" hadden vervaardigd ter gelegenheid van de opening.

Er was gewerkt met allerlei materialen en technieken, van rollen behangselpapier, latjes, lege melkkartons, papiersnippers, spijkers en kopspel-

den. Er was besloten i.p.v. 2 boekenbonnen 21 kleine prijzen beschikbaar te stellen (voor f 100,-), maar het was voor de 3 vrouwen t.w. F. Tonies, F. Dericks en H. Malingré een heel karwei. Omdat het tijdens het ophangen en uitstallen op de eerste zolder reeds steeds donkerder werd, kwam Bart jr. ten slotte met een bouwlamp de zaak verlichten. We



Mevr. Magis verrukt dat de molen na 10 jaar weer draait.



Onthulling van een sluitsteen met de restauratie jaren, door Burgemeester mev. drs. A.v. Delft.

vonden zelf dat het resultaat er best mocht zijn.

27 april

Om half 4 's middags verzamelde zich een aantal genodigden, waaronder mevr. Magis, gedeputeerde voor Cultuur v.d. Prov. Staten van Noord-Brabant, de vice-voorzitter van de Ver. "De Hollandsche Molen", de oud-burgemeester Mr. H.P.J. van Weegen en J. Combée met hun echtgenotes en het voltallige bestuur van de Stichting alsmede vertegenwoordiger van de Rijksdienst v.d. Monumentenzorg, de heer Nienhuis, in de Raadzaal van het Ravensteinse Gemeentehuis. Na aankondiging door de Stadsomroeper G. van Gelder heette de burgemeester mevr. van Delft iedereen van harte welkom en sprak er haar vreugde over uit dat na 5 jaar van zorg en hard werken, waarbij vooral de naam van het bestuurslid dhr. B. Tonies werd genoemd, het eindelijk zo ver was dat de molen geopend kon worden, zij het dat deze nog niet helemaal klaar is, omdat er nog een behoorlijk tekort van f 65.000,- is.

Daarna was het woord aan de vice voorz. van de Ver. De Hollandsche Molen, dhr. van Es. die tot zijn genoegen kon vaststellen dat er weer een Hollandse Molen, dit keer één van de hoogste in Brabant gerestaureerd was, iets waarop we allemaal trots kunnen zijn. Als blijk van waardering bood hij de voorzitter een voor de molen en de molenaar

noodzakelijk attribuut aan, n.l. een barometer. Vervolgens ging het hele gezelschap naar buiten waar het Ravensteinse St. Barbara Gilde reeds stond opgesteld en het St. Lambertus Gilde uit Huijseling kwam aanmarcheren. De vendeliers van de beide Gilden brachten voor alle genodigden en hun gildenkoningen, die voor het Raadhuis stonden, de vendelgroet. Voorwaar een kleurrijke gebeurtenis met de vendeliers in hun rode en blauwe uniformen, overgoten door een stralende zon. Voorafgegaan door beide Gilden trok het gezelschap in optocht naar de molen waar de plaatselijke harmonie "Oefening baart Kunst" muzikaal "acte de présence" gaf. Na het welkomswoord van de Stichtingsvoorzitter de heer N. Verhoeven beklom een aantal genodigden de trappen naar de stelling, waar de gedeputeerde mevr. Magis de vang losgooide. Zoals gezegd, stralend weer... maar geen wind! Maar met behulp van de molenaar dhr. W. Coppes en z'n beide zonen, kwam er toch beweging in het wiekenstelsel, dat op het laatste ogenblik van nieuwe, geleende zeilen uit Lith was voorzien. De officiële start was een feit! Hierna was er voor de genodigden de gelegenheid voor informele contacten met een drankje en liep deze plechtigheid om plm. 6 uur ten einde.

28 april

Opnieuw een stralende zonnige dag, dit

keer met wat meer wind. Al vroeg was de Stichting "Kunst uit Klei" in de weer voor het opzetten van de jaarlijkse Keramiekmarkt met ca. 60 deelnemers. De toegangskassa's waren bezet, de school en bibliotheek waren open, kortom er ontstond als snel een gezellige drukte. Om klokslag 11 uur begonnen de kerkklokken uitvoerig en langdurig te luiden, niet in de eerste plaats om de markt te openen, alswel als aanvang van de jaarlijkse 1e Communie-plechtigheid, maar deze coincidentie gaf aan het geheel wel een bijzonder cachet. Draaiende wieken, een strakblauwe hemel, vrolijke mensen, het was Ravenstein, Brabant en Holland op z'n best! Hier en daar liet de

harmonie van zich horen, tijdens het middaguur ook bij de molen. De volksdansen en het straattheater traden op verschillende plaatsen op en de molen trok veel aandacht. De markt werd door enkele duizenden bezocht, de molen door zeker 1500 mensen, waaronder de nodige kinderen, die natuurlijk met hun ouders hun tekeningen moesten bekijken. Om goed 5 uur 's middags was deze dag voorbij. Vastgesteld kan worden dat het een volledig geslaagd feestje is geweest, waarbij alle bestuursleden maar ook hun echtgenoten zich van vroeg tot laat hebben ingezet.

KORTE KRUIPALENVERHALEN

In de molenliteratuur lees je weinig over kruipalen. Boorsma noteert, bij de beschrijving van de paltrok: *"op enige afstand van de molen staan, in het rond, de kruipalen, waaraan de krui- en keertouwen worden vastgemaakt"* (pag 11).

In "Korenmolens" (van Van Bussel) op pag. 345: *"De zelfkruiging door de kamdruk kan dermate groot zijn, dat de kap uit zichzelf rechtsom loopt en met de bezetketting moet worden tegengehouden om het kruien in de hand te houden. De kruipalen en de ketting moeten dan ook in goede staat zijn."*

In "Molens" (van Stockhuyzen) staat op pag. 72: *"De kruipalen zijn flinke zware palen, die een stevig eind in de grond staan en met hun koppen een eindje boven de grond uitsteken. In de regel staat een twaalfstal van deze kruipalen rond de molen. De koppen wit, om ze in het donker te kunnen zien."*

Veel meer komen we niet aan de weet. De stelling- en binnenkruiermolenaars zal dit verder een zorg zijn, want die gebruiken geen kruipalen. Maar de standaard-, wip-, paltrok-, grondzeiler- en beltmolenaars (bergmolenaars) des te meer!

Kruipalen waren door alle eeuwen heen van hout, liefst eiken (naar ik meen). Ze werden gezaagd uit een warrig stuk hout, zo'n 1 1/2 m lang, met kwasten of met draaigroei, dat nergens anders voor kon dienen. Een groef erin voor de kop, het grootste deel zat in de grond. Opvallend klein zijn de kruipalen rond sommige standerdmolens, vooral in België. Waarom? Zou dat met de neiging tot zelfkruiging te maken hebben, die bij standerdmolens ontbreekt? Ik weet het niet.

Hout rot weg. Kruipalen dus ook. Pas in de jaren zestig kwam men op het voor de hand liggende idee betonnen kruipalen te maken. Die zag men het eerst bij poldermolens in het westen van het land. Door de hoge grondwaterstand rotten de poldermolenkruipalen wat sneller dan die rond molens op zandgronden in het oosten.

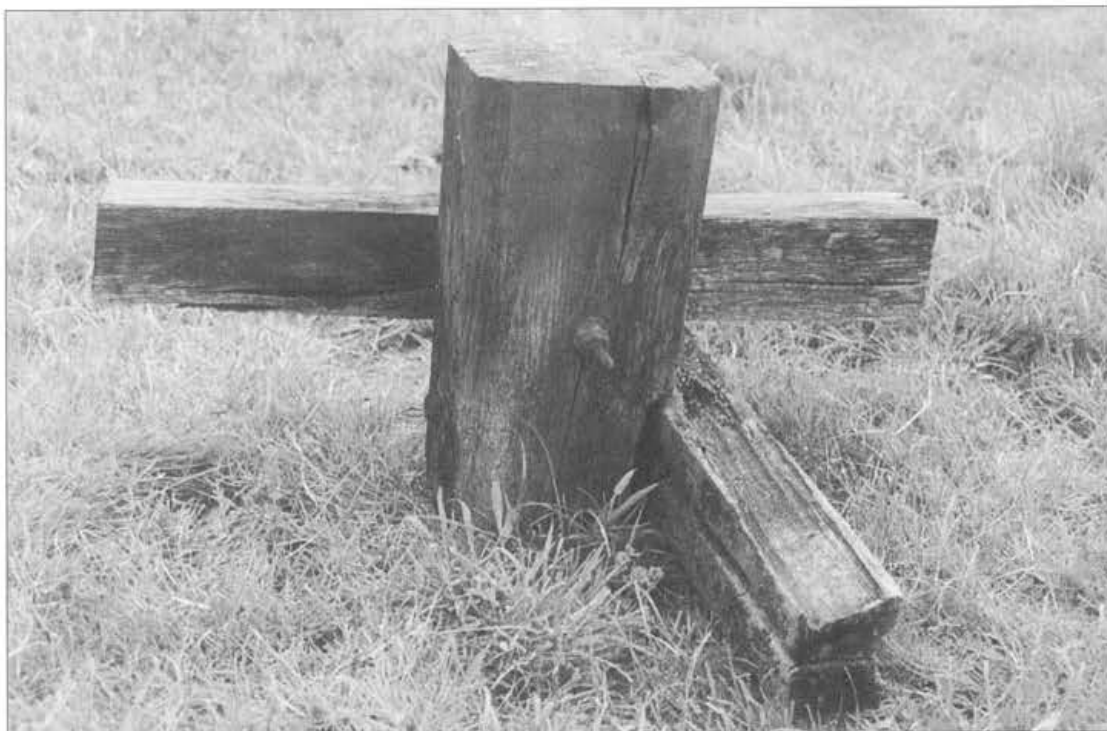
Een betonnen kruipaalkostte in de tachtiger jaren ongeveer f 200,-. Reden waarom toen toen sommige vrijwillige molenaars hun eigen krui-

palen fabriceerden. Men maakte een simpele bekisting van watervast hardboard en sloophout, bewappende die met 8 mm staven betonijzer en stortte hem vol met beton. Op die manier kon men twaalf palen maken voor de prijs van één, minder dan f 200,- (zie "De Molenaar" van 11-2-'81).

Wanneer men een oude kruipaalkop, die vooral rond de kop bij het aardoppervlak versleet, wilde vervangen, dan moest-ie er uit (foto 1). Meest-



Kruipaalkop, die z'n dienst bewezen heeft. Hij is vernieuwd vóórdat een storm z'n kop afrukte.



Kruipalen in slappe grond hadden soms een paar dwarshouten aan de onderzijde, ongeveer 1 meter in de grond.

al kwam hij wel los na een flink eind uitgraven. Maar soms zijn ze hardnekkig, af en toe zelfs bijzonder hardnekkig!

Bij de restauratie van een Utrechtse wipmolen moesten tevens kruipalen worden vervangen. Men groef wat aarde weg en dacht de paal simpelweg met een driepoot en een lichte takel uit de grond te trekken. Maar de driepoot ging de grond in en de paal bleef op z'n plaats. Geen probleem: meer aarde weggraven. Opnieuw takelen, nu met platen onder de driepoot: geen beweging. Met een voorhamer de paal heen en weer geramd: het hielp nauwelijks. Nóg verder gegraven, nog steeds muurvast! Hoe lang was dat kreng? Op 1 1/2 m diepte kwam de aap uit de mouw. Onderin, diep in de grond, zat er een kruis tegenaan, met zware ijzeren bouten (foto 2). Geen wonder, dat-ie niet omhoog kwam.

Maar men had weer wat geleerd. Blijkbaar was zo'n kruis onderaan de kruipaal dus niet ongebruikelijk in slappe gronden. Hij kwam er zelfs bij de zwaarste storm niet meer uit!

Handiger ging het uittrekken van kruipalen bij een groot achtkant in Leidschendam. De molenmaker was er aan het werk en hem was tevens opgedragen kruipalen te vernieuwen. De molenmaker, die, misschien door ervaring wijs geworden, problemen vermoedde, vroeg de molenaar, of die ze alvast wat wilde uitgraven. Deze zou wel eens kijken. Hij trommelde 's avonds wat collega's op. Zij kruiden de omlaagstaande roede achter

de eerste kruipaal en schoven een dikke steunbalk tussen het maaiveld en de roede. Met een katrol in de roede en een zware takel beneden werd de oude paal omhoog getrokken. De roe verkruide naar de volgende paal, enz.. Binnen een paar uur waren alle te vervangen kruipalen de grond uit. Bij drie stuks, waaraan de takel wel erg hard had getrokken, was er een flinke bult veenaarde mee omhooggekomen. De lichtelijk verbaasde molenaars en helpers zagen, net als die van Utrecht, kruisen onderaan deze kruipalen. Maar nog verbaasder was de molenmaker, die de volgende morgen zag, dat de kruipalen er al uit waren!

Vaak genoeg echter komt het voor, dat kruipalen minder stevig in de grond staan. Mijn "eigen" Westveense Molen (fokken zonder remkleppen of steekborden) in Woerdense Verlaat bijvoorbeeld trok tijdens de storm van 1992 een kruipaal scheef. Ik kon mijn arm ernaast in de grond steken. Hier liep het dus goed af.

Minder goed, maar toch nog redelijk verging het de Veendermolen in Roelofarendsveen. Tijdens de novemberstorm van 1972 zag die molen kans twee kruipalen uit de grond te trekken en van een derde de kop te vernielen. De (uitgewerkte) vang kon de molen, met een vlucht van 27 m en fokken van 1 m breed, niet houden. Eerst rukte de ketting tegen vóóruit draaien de kop van de eerste kruipaal af (!). Toen daarna het gevlucht begon te draaien, trok de ketting tegen achteruit draaien de tweede kruipaal compleet de grond uit. Die paal



De oude windpeluw (van de Westerveense molen) hangt hier niet via één, maar via twee handtakels aan twee kruipalen. De ladder, waar hij langs zal schuiven, beschermt het riet.

werd gevaarlijk rondgeslingerd en sloeg bij elke omwenteling met een harde klap tegen de grond, totdat (gelukkig) de onderste heklat afbrak. Vervolgens blies een zware windvlaag één der fokken eraf. Het gevlucht was nu zeer onevenredig belast, de staart begon zo geweldig te raggen, dat de bezetkettling de volgende kruipaal de grond uittrok! Vanaf dat moment lag de kap los. Hij kruide zich min of meer 90° uit de wind en het gevlucht kwam tot rust (Gilde-informatie VI, augustus 1974).

Tenslotte een verhaal over een kruipaal, die recht omhoog schoot! Dat gebeurde zo'n 50 jaar geleden op de molen van Jan Ottevanger (Zevenhuizen no. 4) in Zuid-Holland. Die molen deed toen nog volop dienst. Er moest een nieuwe windpeluw komen. Jan Lunenburg was erbij en kan het mooi vertellen:

"En zo verschenen op een mooie voorjaarsdag de molenmakers uit Moerkapelle met hun spullen op de Rottedijk. Het voorschild van de kap werd geopend, de as "op stempel" gehaald en de omlaagstaande roed stevig onderstopt en vastgezet. De as met het wiekenkruis waren nu enige centimeters omhooggebracht en zo kon dan de rest van het voorkeuvelens worden verwijderd. Intussen was op de Rottedijk een lier geplaatst en goed verankerd aan in de grond

geslagen palen. Vervolgens werd de takel uitgebracht. Vanaf de lier liep een stalen kabel naar een katrol aan een kruipaal en vandaar omhoog naar een katrol in het bovenste end en weer omlaag naar de stroppen, die om de oude windpeluw geslagen waren. Nu kon het uittakelen beginnen. Eerst even omhoog, om vrij te komen van de voeghouten, dan naar buiten en vervolgens naar beneden, waar de mosterdpotten (platte bakken met een stevige rol erop) al klaar lagen om het windpeul op te ruimen. Dit alles had een vlot verloop, het was, zo gezegd, een fluitje van een cent.

Je kijkt tijdens zo'n gebeurtenis niet graag naar boven. Dat gapende gat boven in de molen is eng om aan te zien. Windpeluw eruit, voorkeuvelens weg, de as heeft nergens meer steun en zweeft als het ware boven de voeghouten. Slechts de onderstopping onder het omlaagstaande end houdt alles op z'n plaats. Je moet er maar niet aan denken, dat het gaat stormen...."

Jan Lunenburg vervolgt:

"Op de mosterdpotten arriveerde de nieuwe windpeluw op de voorstraat van de molen. De stroppen er weer omheen, de stuur-touwen vast, takel aangepikt, hijsen maar. Dat omhoogbrengen ging wel zwaarder dan het neerlaten, niet alleen, omdat de vracht omhoog moest, maar de nieuwe windpeluw was ook aanmerkelijk zwaarder dan de oude. Onder het een-tonig geklik van de lier rees het windpeul omhoog. Het was al ter hoogte van de middelzolder, toen ineens een ijselijke schreeuw: "Opzij, uit de weegt!!" - en met een daverende klap lag het windpeul weer op de voorstraat!

Toch een misrekening in het spel? De takel stond kennelijk te steil, bijna recht boven de kruipaal, die dan ook rechtstandig omhoog was geschoten, als een raket van de lanceerbasis.

Gelukkig bleef iedereen bij dit bedrijfs-ongeval ongedeerd. De windpeluw had de val ongeschonden overleefd, maar de voorstraat was in splinters. Ottevanger was die dag verder niet aanspreekbaar. "De oude molenmakers was zuks nooit overkomme", foeterde hij." [Uit "Vereniging Molenvrienden Rottemerengebied", 1995]

Die oude en degelijke molenmakers deden er dus verstandig aan om een kruis onderaan een kruipaal te maken. Zij wisten, dat kruipalen niet alleen dienden om te kruien....

P.S. En hoe U een kruipaal ingraaft, leest U op pag. 42 van de verzamelinfo.

Peter de Moes

PEELLANDSE MOLENDAG - ZONDAG 6 OKTOBER

Op zondag 6 oktober wordt in Peelland, het gewest rond Helmond, de tweejaarlijkse "Peellandse Molendag" gehouden. Onderstaande molens zullen van 11.00 tot 17.00 uur geopend en in bedrijf zijn. Het gebied kenmerkt zich door een ruime verscheidenheid aan molentypen, maar vooral door de aanwezigheid van vier standerdmolens.

Plaats Molen

Asten	standerdmolen
Bakel	standerdmolen "St. Willebrordus"
Gemert	stellingmolen "De Bijenkorf"
Lieshout	bergmolen "De Vogelenzang"
Lieshout	bergmolen "De Leest"
Liessel	bergmolen "De Volksvriend"
Mierlo	standerdmolen
Milheeze	achtkante bergmolen "Laurentia"
Someren	bergmolen "De Viktor"
Someren	standerdmolen "Den Evert"
Vlieden	bergmolen "Johanna Elisabeth"
Zeilberg	achtkante bergmolen "Maria Antoinette"

met vriendelijke (molen-)groeten, namens het bestuur van de Peellandse Molenstichting

Gerard Sturkenboom
Bisschop Arnoutlaan 14
5591 BL Heeze
tel. 040-2262602

VERHUIZING

Jacques Tersteeg organiseert op **zaterdag 2 november 1996** weer een molenruilbeurs in de Bethelkerk, Burg. Norbruislaan 1 te Utrecht-Zuilen. Hij vraagt ons u mee te delen dat hij **verhuist** is. Het adres is nu:
Spuistraat 589
2987 TW Ridderkerk-Bolnes
tel. 0180 41 11 21

Data van de ruilbeurzen in 1997:
Zaterdag 19 april en zaterdag 1 november.

OUD WOORDENBOEK

Ofwel: In onbruik geraakte woorden

POL

In de regel een verticaal geplaatst stuk hout, waarin een of andere lagering is aangebracht. Denk bijv. aan de pollen van het kruiad van de binnenkruier, of aan de pollen, geplaatst op de raambalken van de zaagslede op een zaagmolen, of aan de kruikpollen boven in een paltromolen.

POST

In een papiermolen de benaming voor een hoeveelheid geschept papier. Een post bestaat gewoonlijk uit 120 à 130 vellen.

POTJONGEN

De jongen, die op een pelmolen de taak had de door de andere pellers meegebrachte eten-spotten op tijd warm te maken voor nuttiging tijdens de schafttijd.

POTPLAAT

Gietijzeren of smeedijzeren plaat onder in de stamperpot van de zgn. appel- of perepotten in een oliemolen.

POTTEBLOK

Het zwaar houten blok, waarin op een oliemolen de appel- of perepotten zijn gevat.

PRESELLING

Een reep geteerd oud zeildoek, dat ter voorkoming van lekkage over naden van daken werd gespijkerd. Dit werd veelvuldig gedaan op de leg- of dekluiwen van paltromolens.

PROEF

Een kleine hoeveelheid oliehoudend zaad, gebruikt als monster ter bepaling van de kwaliteit. Deze kwaliteitsbepaling werd uitgevoerd op een speciaal daarvoor aangewezen oliemolen.

PROEFKAS

Afgesloten ruimte van een oliemolen, waarin de proefzaadzakjes werden opgeslagen.

PROEFMOLEN

Een speciaal voor kwaliteitsonderzoek aangewezen oliemolen.

PROOST

Een ongeveer 1 m lang opzetstuk van een heipaal, met halverwege een handvat, gebruikt als de in de grond te drijven paal nog maar een klein stukje boven de aarde uitstak. In wezen is het dus een steeds weer bruikbaar verlengstuk van een heipaal.

PROP

Een aan de bovenkant afgeronde houten klos, in gebruik als voetblok onder verticaal staande stellingstutten, tegenwoordig gewoonlijk van steen of beton.

PRUTKOPER

De opkoper van de "prut", het vette afvaldrab, dat onder in de oliekuil van een oliemolen achterblijft, nadat deze is geleegd.

PRUTMOLEN

Denigrerende benaming van een oliemolen, vaak gebruikt als men wist of vermoedde, dat er op die molen slecht gefiltreerde olie werd afgeleverd.

MOLEN GEZOCHT

Nu ik reeds enige jaren niet meer actief ben als vrijwillig molenaar, begint dit bij mij te knagen. Ik wil mijn molenaarsactiviteiten nieuw leven inblazen. Op 2 mei 1985 heb ik mijn molenaarsexamen met goed gevolg afgelegd op een wipvizelmolen. Op 1 maart 1986 heb ik het Getuigschrift in ontvangst mogen nemen. Aansluitend hierop ben ik als vrijwillig molenaar actief geweest op een bergkorenmolen in mijn woonplaats. Door omstandigheden in de privésfeer moest ik deze activiteiten eind 1989 staken. Doch thans wil ik weer actief worden als vrij-

willig molenaar. De molen, die ik bemaalde, heeft echter een andere molenaar gekregen. Mijn vraag is dan ook, of er ergens in den lande nog een molenaar wordt gezocht voor een molen, die nu nog onbemand is. Mijn eis is wel, dat de molen minstens draaivaardig is, in goede staat verkeert en een aanvaardbare biotoop heeft. Ik ben bereid te verhuizen, als de mij aangeboden molen mij goed bevalt.

Charles Stokman
Burgerveld 19
Zeeland (NB)

MOLENPOSTZEGELS

In "Stellingnieuws", uitgegeven door de Molenstichting Drenthe, stond in 1989 de onderstaande verzuchting. Omdat de inhoud daarvan nog steeds actueel is, publiceren wij die nu in geactualiseerde vorm:

Over molens, toerisme en postzegels.

Vraag aan buitenlanders, wat zij weten van Nederland. Tien tegen één, dat zij tulpen, klompen en MOLENS het meest zullen noemen.

Dit artikel gaat over postzegels. Van zegels, die men op een brief plakt, nu 80 cent, worden gemakkelijk 15 à 20 miljoen exemplaren verkocht. De inhuldigingszegel van koningin Beatrix in 1980 haalde zelfs een dikke 118 miljoen exemplaren! Bij het frankeren wordt elke zegel in de hand genomen, bekeken, waarna de gomzijde ervan wordt bevochtigd.

Men gebruikt postzegels echter niet alleen om te frankeren, maar ook om te bewaren. Over de hele wereld zijn er filatelisten. Zij verzamelen postzegels. Een niet onaanzienlijk deel van de verkochte zegels blijft op die manier tot in lengte van dagen bewaard. In binnen- en buitenlandse catalogi worden de zegels benoemd en ingedeeld en krijgen ook op die manier aandacht van velen. Een postzegel kan dus een uitstekend promotiemiddel zijn!

Op brieven, kaarten en pakjes gaan postzegels als miljoenen kleine ansichtkaartjes naar mensen in binnen- en buitenland. Als de afbeelding op de zegel b.v. een MOLEN is, kan dat een geweldige reclame voor ons land zijn. Dat is al eens het geval geweest.

In 1932 stond er een fotomontage met een molen op een zegel (1).

In 1951 was er op een kinderzegel heel klein aan de horizon een wipmolen te zien (2).

In 1961 verscheen een kinderzegel met spelende kinderen. Eén van die kinderen heeft een piepklein speelgoedmolentje in de hand. Die telt dus eigenlijk niet mee (3).

1963 was wat molens op zegels betreft een grandioos jaar. De vijf zomerzegels toonden alle molensilhouetten (6 t/m 10).

Het kleine zes cents-zegeltje met drie molensilhouetten, waarvan één wel heel erg klein, verscheen ook in dat jaar en daarvan zijn er bijna 43 miljoen verkocht (4).

In 1981 was er een Europazegel met een draaiorgel. De schildering op dat draaiorgel toont een molen (net boven het karrewiel). Deze is nauwelijks te zien, zo klein. Zullen we dus ook maar niet serieus meetellen als molenzegel (11).

En de moderne windmolen op de zegel van 70 cent uit 1986 hebben wij als molenliefhebbers zeker niet in gedachten, als we aan windmolens denken (12).

Een beetje molen is er dan pas weer in 1994, als er rond moderne kunstenaars, onder wie Piet Mondriaan, een drietal zegels wordt uitgegeven. De 70 cents-zegel laat een molen zien. Nou ja, een deel van een molen (13).

Ook aan de beroemde tulpen heeft de PTT niet veel aandacht besteed. In 1960 toonde één van de zomerzegels deze bloem. Een stukje tulpenveld in 1973 en in 1992 toont de 70 cents-zegel vier gelijke gestyleerde tulpen. Dit jaar, 1996, kwam er een zegel van 80 cent uit, waarop een vrouwenmond en minstens één tulpenbloem zijn te zien. In totaal dus bepaald geen hoge score. En dan zwijgen we maar over het totaal ontbreken van klompen in de uitgaven.



1



2



3



4



5



6



7



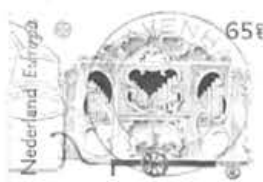
8



9



10



11



12



13



14



15



16



17

Het is dus de hoogste tijd, dat de PTT na zo'n 33 jaar weer eens echt aandacht schenkt aan het typisch Nederlandse "exportartikel", de molen, door een mooie molenserie uit te geven. Een goedkoop middel om Nederland als molenland bij de toeristen en de Nederlanders in de belangstelling te brengen of te houden. En daarna mag een zegel met klompen ook wel eens.

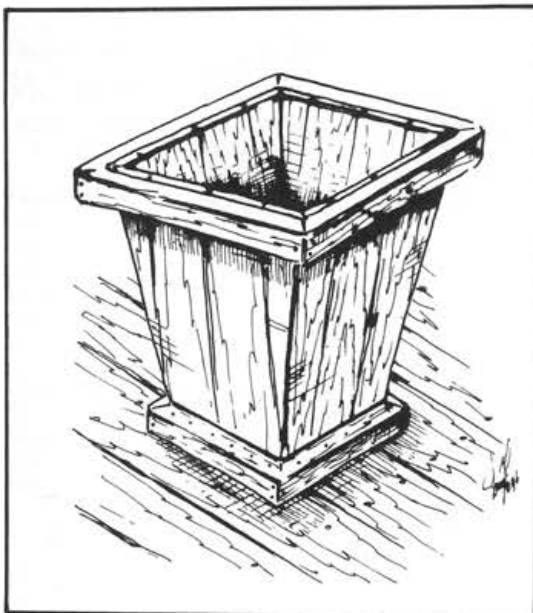
Jan Vleeshakker

Bovenstaand artikel van collega Vleeshakker was bij ons nog niet binnen, of zijn wens ging al in vervulling. In juni jl. verscheen een nieuwe molenpostzegel, o.a. te koop in een blok van "Ten stamps for your friends". We herkennen "De Zoeker" en "De Kat" aan de Zaanse Schans. Ziet er aardig uit, maar waarom nu wederom in silhouet? (5) Nederland is het molenland, maar z'n postzegels zijn lang niet zo mooi als b.v. de Portugese..... (14 t/m 17)
de redactie

WAT WAS DAT VOOR EEN MOLENZAAK?

Ditmaal diende men het te zoeken in de papiermolen. Het afgebeelde gereedschap werd namelijk gebruikt door de "ophanger". Dit praktische stuk molenaarsgereedschap is een zgn. "kruk", waarmee vellen gereedgekomen papier over de "basten" worden gehangen. Deze basten zijn de van sisal gemaakte touwen, die in de droogschuur zijn gespannen. Over deze touwen worden de vellen papier te drogen gehangen.

Het uit de molen naar de droogschuur gebrachte nog natte papier werd dubbel geslagen en over het dwarsstuk van de kruk gehangen. Daarna stak de ophanger de kruk langs het touw (de "bast") omhoog, drukte de steel tegen het touw en liet de kruk weer zakken. Het papier bleef dan over het touw hangen, totdat het droog was. Daarna onderging het papier, afhankelijk van de bestemming nog enkele bewerkingen, b.v. het "lijmen" om het papier beschrijfbaar te maken.



Wat is dat voor 'n molenzaak

DATUM NATIONALE MOLENDAG

Op het enquêteformulier was de vraag opgenomen, of men bereid is de molen open te stellen op de laatste (meestal de vierde, maar het kan ook de vijfde zijn!) zaterdag in mei. Het beleidsplan van de Werkgroep staat hierbij op de achtergrond en in dit verband is het dienstig om op voorhand te weten, hoe het veld staat tegenover een eventuele verplaatsing, namelijk als dit wenselijk of zelfs noodzakelijk zou blijken te zijn. De ideeën van de Werkgroep gaan in de richting van een **Molenjaar**, waarin alle evenementen, waarbij de molen een rol speelt of kan spelen, worden opgenomen met Nationale Molendag als startpunt.

Aangezien de financiering op dit moment (1 augustus) nog niet rond is, kunnen er nog geen beslissingen worden genomen. Hoe de plannen zich ook zullen ontwikkelen, wij zullen deze altijd voorleggen aan onze overlegpartners. Dit ter geruststelling van diegenen, die van mening zijn, dat een datumverandering reeds eenzijdig zou zijn vastgesteld. Voor de commotie, welke de gang van zaken hier en daar heeft veroorzaakt, bieden wij onze verontschuldigingen aan. Het moge duidelijk zijn, dat wij ernaar streven de zaak zo spoedig mogelijk rond

te krijgen. Mocht Uw eigen planning voor '97 hierdoor worden gehinderd, dan kunt U ons uiteraard bellen over de laatste stand van zaken (035-5252730).

Wellicht bent U nieuwsgierig, hoe de peiling is uitgevallen. Er was een 20-tal tegenstemmers. Onder hen enkelen, die vrezden, dat:

a. NMD nu ook in een Pinksterweekend zou kunnen vallen.

b. wij openstelling van de molen(s) op Landelijke Fietsdag zouden afwijzen.

Vanzelfsprekend zullen wij bij:

a. tijdig bekendmaken, naar welke andere datum wij in zo'n geval uitwijken.

b. de molenaar niets in de weg leggen, als hij z'n in een fietsroute liggende molen graag opent voor fietsers.

Wij danken allen, die een, soms uitvoerige, toelichting gaven en ook hen, die met ons van mening zijn, dat de tijd rijp is om nieuwe wegen in te slaan, desnoods met het kiezen van een eigen onafhankelijke datum als consequentie.

Werkgroep Nationale Molendag

WIND GROTE SPELBREKER OP NATIONALE MOLENDAG 1996

Ons evenement kan voor de molenaars worden beschouwd als de officiële start van het molenseizoen en voor het publiek als jaarlijkse aandachtstrekker voor het totale molenbestand. Het succes ervan is altijd afhankelijk van de weergoden. Ditmaal hadden zij beslist, dat de wind elders moest waaien en het voordeel viel derhalve uit ten gunste van de fietsers.

Vele molens waren al vroeg volledig opgezeild, maar draaien... ho maar. Slechts lichtlopende molens met onbelemmerde windvang hebben nog een redelijk aantal omwentelingen kunnen maken. In verband hiermee hebben wij dan ook alle molens, die paraat waren, maar wegens gebrek aan wind stilstonden, gerekend tot de "draaiende" molens. Blijkens de formulieren, die op ons gratis antwoordnummer werden ingezonden, waren voor het publiek geopend: 369 industriemolens en 174 poldermolens = 543 windmolens (54% van het totaal) plus 23 water(rad)molens. Daarboven telden wij 51 windmolens, die wel gedraaid hebben, maar niet voor publiek toegankelijk waren. Dat brengt de totaalscore op 604 windmolens. In '95 waren dat er 530 (+ 13 waterradmolens) en in '94 584 (+ 11 wrm.). Wij denken, dat e.e.a. vooral berust op een betere rapportering, óók uit de tweede hand. Het is nl. opmerkelijk, dat wij dikwijls van de vrijwillig molenaar zelf geen opgave ontvingen, doch moesten afgaan op datgene, wat anderen hadden gehoord of gezien. In het verleden werden de bezoekersaantallen wel eens opgehoogd, omdat men er van uit ging, dat veel bezoekers waren vergeten in de opgaven. Door te vragen, hoe de telling was verricht, konden wij ditmaal tot een zuiverder getalsbepaling komen. Voor de industriemolens kwamen we uit op 22.829 bezoekers, voor de poldermolens op 4.782 bezoekers en voor de water-radmolens op 916 bezoekers. Totaal 28.527

bezoekers. We houden het dus maar op zo'n 30.000 bezoekers, gelukkig meer dan de aanvankelijke schatting van ruim 20.000 (ANP). Wat was de bijdrage van Landelijke Fietsdag? Wij noteerden 80 molens, die aan een fietsroute (LFR) waren gelegen, waarvan 12 poldermolens en 1 waterradmolen. Deze molens kregen in totaal 14.406 bezoekers. Uiteraard is een aantal van hen dubbelgeteld, omdat in sommige fietsroutes meer dan één molen was opgenomen. Mooi meegenomen, zo'n pluk fietsers, zou je denken, maar het blijft toch jammer, dat deze fietsers 50,5% vormden van het totaal aantal bezoekers, terwijl zij slechts 14,7% van het aantal opengestelde molens bezochten. Het laatste woord over deze problematiek is zeker nog niet gesproken.

Het lezen van de verslagen, sommige in dagboekvorm, andere vol leuke gebeurtenissen, verschaftte ons veel genoegen. Hartelijk dank voor Uw folders, ansichtkaarten en fotokopieën van krantenartikelen! Hier en daar een gefrustreerde uitlating over het feit, dat men door de pers was gepasseerd, maar doorgaans bleek, dat als men iets te melden had, daarvan ook nota werd genomen, al was het maar in de vorm van een telefonisch interview met de (vrijwillig) molenaar.

Het kan niet worden ontkend, dat regionale molenevenementen meedingen naar de gunst van de molenliefhebbers en bij hen hoog scoren. Hebben mensen een molen eenmaal van onder tot boven bekeken, dan komen ze niet zo gauw een tweede keer....

Zo was er in Limburg op de "Aurora" te Baexem zes weken tevoren een opkomst van 300 bezoekers, tegen nu slechts 50. R. Schols te Oirsbeek mocht niet klagen: De "Janssenmolen" kreeg er 400, zelfs zonder LFR! Exposities willen ook wel eens helpen: J. Delbressine te Nuth had een foto-

Open voor publiek					Water- molens	Windmolens, niet open voor publiek; wel gedraaid
Windmolens						
Provincie	IM	PM	Totaal	%		
Groningen	36	21	57	70	-	4
Friesland	18	44	62	50	-	-
Drente	20	-	20	56	-	1
Overijssel	27	3	30	61	3	3
Gelderland	68	5	73	65*	5	1
Utrecht	10	10	20	64	-	2
Noord Holland	22	28	50	37	-	13
Zuid-Holland	50	60	110	50	-	26
Noord-Brabant	62	3	65	57	4	1
Zeeland	36	-	36	50	-	-
Limburg	20	-	20	56	11	-
Totaal	369	174	543	54	23	51

*) excl. Openluchtmuseum

en filmclub uit Heerlen daartoe de gelegenheid geboden. Er kwamen ongeveer 200 mensen langs, waaronder een groep communicanten. Bovendien werd er meel en brood verkocht, terwijl de lokale TV Nuth (!) opnamen in de molen had gemaakt. Frans Verstappen had op de "St. Antonius" te Heythuisen eveneens een fototentoonstelling (over de eigen molen) ingericht en gezorgd voor publiciteit in de krant en via de lokale omroep. De gemeente Horn had als eigenaar van "De Hoop" voor extra maalgeld gezorgd, maar G. Korsten bleef er bij gebrek aan wind mee zitten. Bert Lejeune en zijn echtgenote hadden de handen vol om de bezoekersstroom op de "Bisschopsmolen" te Maastricht in goede banen te leiden. 500 personen is voor hen overigens geen ongewoon aantal, omdat deze waterradmolen centraal is gelegen en deel uitmaakt van het stedelijke toeristische circuit. Japanners stonden al om 8.30 uur voor de poort! Ook J. Teunisse van de "Weltermolen" te Heerlen mocht o.i. niet ontevreden zijn met 100 bezoekers. De "Grathemer molen" is sinds de schitterend uitgevoerde restauratie van '94-'95 een groot deel van het jaar geopend. Beroepsmolenaar L. Gielen kreeg niettemin 80 bezoekers over de vloer en E.A.M. Roey op de "Neuborger molen" te Gulpen evenzoveel.

In Noord-Brabant heeft Edie Kees de gehele dag rustig gedraaid met de "Zeldenrust" te Budel, maar helaas is de molen niet geschikt voor grote bezoekersaantallen. Dat is wel het geval bij "t Nupke" te Geldrop. Leden van de "Vrienden van de Kempische Molens" hadden voor de nodige publiciteit gezorgd, maar de ongeveer 300 bezoekers

waren vrijwel uitsluitend deelnemers aan een landelijke fietstocht. Langs de Aalster molen liep geen LFR, maar J.A. v.d. Beek schrijft, dat hij de gehele dag is bezig geweest met het rondleiden van bezoekers (125), vooral kinderen. Dat was dus oppassen om ongelukken te voorkomen! "De Roosdonck" te Nuenen scoorde bijna even hoog (110). L.J. Tilma van de korenmolen te Hapert (60) moest uit de aanwezigheid van lammeren in de wei en van kieviten in de lucht opmaken, dat het toch echt lente was... In een goed gedocumenteerd artikel in "Kempensland" was Jan Scheirs uit Hilvarenbeek aan het woord gekomen. Het leverde hem 150 bezoekers op op zijn eigen molen "De Doornboom". Wij lazten, dat het Rode Kruis afdeling Valkenswaard een molen-wandeltocht had georganiseerd langs de drie molens en dat de streek-VVV Kempenland een fietstocht langs de vier waterradmolens aan de Dommel op het programma had staan. Eduard Bertens, secretaris van de Goirlese Molenaars, had de pers weer goed bewerkt, hetgeen resulteerde in 600 bezoekers op "De Wilde" en 320 bezoekers op "De Visscher". In Deurne e.o. ligt de zondag beter voor bezoek volgens Willy Crommentuyn en dat zal wel de reden zijn, dat er op de "Maria Antoinette" te Zeilberg die zaterdag maar 15 mensen kwamen... Die andere dame te Deurne, de "Johanna Elisabeth" ontving er precies 4 meer volgens Joep Coppens. Op de "Victor" te Someren was het bij M.P. v. Deursen en zijn 3 leerlingen een gezellige drukte, mede dankzij een mooi artikel op de voorpagina van het plaatselijke blad. Theo van Bergen ("De Vooruitgang" te Oeffelt) zag de belangstellenden (70) pas na het middaguur arriveren. Onder hen Canadese oud-strijders, die waarschijnlijk eerst het

JAMMER GENOEG BENT U NIET DE ENIGE MET BELANGSTELLING VOOR MONUMENTEN

Evenals u hebben ook houtworm, boktor en zwam een uitgesproken voorliefde voor ons nationaal monumentenbestand.

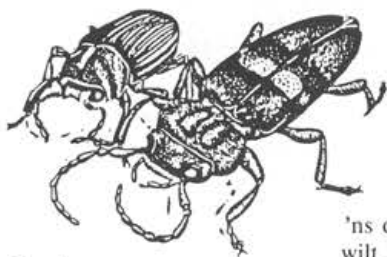
En waar uw belangstelling opbouwend is, gaan zij nogal afbrekend te werk.

Resultierend in schadeposten van miljoenen guldens. Voorkomen blijft daarom altijd goedkoper dan genezen.

Sterker nog: genezen is soms zelfs helemaal niet meer mogelijk.

Laat daarom een specialist van Rentokil bij u langs komen voor inspectie. De kosten van deze inspectie zijn nul komma nul, waar ook in Nederland.

Bovendien krijgt u meteen een serie



Links de houtworm, rechts de boktor. Samen veroorzaken ze voor miljoenen schade aan monumenten.

duidelijke tips over bescherming.

Vul de bon in en stuur 'm op. Ook als u eerst onze uitgebreide documentatie

'ns onder de loep wilt nemen.



RENTOKIL GRATIS INSPECTIE

☐ Wilt U mij bellen voor een gratis inspectie?

☐ Wilt u mij eerst documentatie zenden?

Naam: _____

Bedrijf: _____

Adres: _____

Postcode: _____ Plaats: _____

Telefoonnr.: _____

Opsturen aan rentokil, postbus 52, 2280 AB Rijswijk (Z.H.), of bel gratis: 06-0226600

oorlogsmuseum hadden bezocht. In Schijndel had Bart Mols weer alle registers opengetrokken om de mensen naar de molen te krijgen. De vier artikelen in de pers hadden hun uitwerking niet gemist en ook zonder LFR kwamen er 240 bezoekers op "de Pegstukken" bij hem en zijn collega Pijnenburg. In Oventje/Zeeland mocht B.H.A. v.d. Ven ook niet klagen: 175 bezoekers zonder LFR. Waarom dan slechts 20 bezoekers op "Jetten's Molen" te Uden en 24 op de twee molens te Oss? Ook op de Désiré te Megen was het rustig (5), maar ja, Kees v.d. Wiel draait zo mogelijk dagelijks, het gehele jaar door. Hij zag "met ingehouden adem de wentelingen van zijn wieken in alle traagheid plaatsvinden". In Heusden hadden de vrijwillige molenaars W. Schoep en W.N. van Zwol vier volle zeilen nodig om ca. 35 enden te maken op hun standaardmolens. Nr. 2 was met 200 bezoekers duidelijk populairder (door z'n ligging) dan nr. 3 met 30 bezoekers. In Woudrichem hield P. Voogt het kruit nog even droog, omdat de officiële opening van de molen een kleine drie weken later (op 31 mei) zou plaatsvinden en wel door de commissaris van de Koningin. Niettemin mocht hij reeds 60 nieuwsgierigen ontvangen. H.P. van Kuik kreeg 50 bezoekers/fietsers langs op "De Hoop" te Den Hout, maar hij vond hun interesse maar lauw. "De Twee Gebroeders" (Roosendaal) en "De Twee Vrienden" (Nieuw-Borgvliet) deden het dit jaar weer goed. Op de eerste stonden maal- en steenzolder soms vol belangstellenden (150), hetgeen Niek van Eekelen bijzonder motiveerde. Leo van Pul en Bram Pleging namen de bezoekers (200) mee tot in de kap. Die waren bijzonder geboeid als de bel weer had geklonken voor een vangdemonstratie. E. van Esch op de "Spoordonkse watermolen", nog uitgebreid in het nieuws in "Molens" d.d. april '95, is ontevreden over de organisatie van de werkgroep, maar hierachter zal wel de teleurstelling over het geringe aantal bezoekers (17) schuilgaan. Bij de waterradmolen te Oploo was de watertoevoer te gering om de 30 bezoekers het maalproces te demonstreren. Vrijwillig molenaar Charles Stokman te Zeeland (NB) heeft momenteel geen molen (Waar is hij welkom?), dus bezocht hij een dozijn molens per motorfiets en gaf ons daarvan een verslag. Ook welkom!

Op Tholen, we zijn nu in Zeeland, bleef molenaar Huiskamp hopen op wind, maar de 25 omwentelingen van "De Hoop" kwamen uitsluitend met mankracht tot stand. In deze provincie maakt alleen Michael Jordan (de "Hulster's Molen" te Schoondijke) melding van een goede NO-wind. Hij had een drukke en gezellige dag, die werd opgeluisterd door de plaatselijke drumband. In het nabijgelegen Zuidzande mocht eigenaar P. de Hulster (77 jr.) bezoekers van diverse nationaliteiten ontvangen. Dit was ook het geval op de "Eben Haëzer" te Spui, volgens molenliefhebber D. Stam. Op de "Stadsmolen" te Hulst heeft P.J. Bak wel een aantal fietsers gehad op de start/finish van een LFR, maar slechts vier van hen namen de moeite om de molen binnen te gaan. Omdat er weinig wind was, had Frans Weemaes de "Windlust" te Hoek in de vlaggen gezet. Het buurjongetje begon "Lang zal hij leven"

te zingen, want hij dacht, dat de molen jarig was. Noch op Zuid-Beveland, noch op Walcheren was er een LFR langs een molen. Teleurstelling dus voor Marco van Weele, die dit jaar viert, dat de "Witte Molen" te Rilland 100 jaar in familiebezit is. Hij maakt nog wekelijks. Als feestgeschenk kreeg iedere klant op NMD een gratis molenbrood aangeboden. Te Nisse moest leerling-molenaar Jeroen van Dijke op "De Poel" (NB! Nieuwe naam) iets extra's doen om het publiek naar de nogal geïsoleerd liggende molen te lokken. Hij had de molen al vroeg in de vlaggen gezet. Radio Goes zond tussen de muziek door regelmatig berichten uit. De molen van Jacques Brasser te Biggekerke is zes dagen per week geopend en veel in bedrijf. Zodoende bestond er minder aanleiding om de molen op NMD te bezoeken. Hij mocht enkele Belgische collega's ontvangen, die daarna verdergingen naar Meliskerke. W. de Hoop vermoedt, dat de uitreiking van de Four Freedom Awards te Middelburg door H.M. de Koningin veel publiek heeft (weg)getrokken. In de lege romp van "Ons Genoegen" (wel draaivaardig) in de Zeeuwse hoofdstad kwamen 15 mensen op bezoek. Toch een gezellige dag gehad, vindt mevrouw P. v. Leyen. J. de Witte te Zoutelande zond ons één blad van zijn dagboek. Hij heeft het drukker gehad met het ophangen van een oud tennisnet als beveiliging (gouden idee voor drukbezochte molens naar zijn mening) dan met het rondleiden van bezoekers. Tijdens het hoogseizoen komen er wel 500 passanten op één dag, nu slechts 20, onder wie enkele Belgen en een Duits bakkersechtpaar. Bij "De Onderneming" te Wissenkerke was de finish van een LFR, maar van de 50 bezoekers kregen er slechts 20 de medaille uitgereikt, aldus M.C. Verhage.

Met Goeree-Overflakkee zijn we in Zuid-Holland beland. Aldaar hadden de Molenstichting en de VVV, gesponsord door de Rabobanken, een eigen fietstocht uitgezet langs de 8 molens: goed voor 800 bezoekers! In Schiedam mist men node "De Walvisch", maar op "De Nieuwe Palmboom" had men het zo druk met bezoekers (168), dat de assistent-molenaar Matthieu Zuyderwijk de hele tijd pannenkoeken heeft staan bakken, volgens L. Sprong, die daar "beroeps" is. Normaliter draait hij op NMD op "De Zandweg" te Rotterdam-Charlois; deze staat echter stil vanwege een verrotte windpeuw. Toch was die molen open en W. van Oostende kreeg nog 80 bezoekers binnen. In de pers was blijkbaar ten onrechte gemeld, dat "De Ster" en "De Lelie" aan de Kralingse Plas op NMD gesloten zouden zijn en dus zag G. van Harrewijzen zich genoodzaakt nog ter elfder ure pers en radio in te schakelen, hetgeen lukte (50 bezoekers). Bij "De Distilleerketel" kwamen ca. 200 mensen van vele nationaliteiten. Zij konden genieten van warme chocolademelk en panne(n)koeken. Een prachtige en goed geslaagde dag volgens Roel Klungel. Landelijke bekendheid genoot de onthulling van de Delftsblauwe zeilen op "De Roos" door ons erelid A.J. de Koning. Het idee was gerijpt bij bewoner Koos de Vreede en uitgevoerd door leerlingen van de 5-Mei Daltonschool. Hun beschilderingen dienden "bewe-

ging" uit te beelden. De onthulling trok 300 belangstellenden; niet van de fietsers overigens, die te gehaast waren om te starten. De "Windlust" te Wateringen kreeg maar weinig wind (slechts 1430 omwentelingen tegen 9000 normaal), maar veel bezoekers (130) en Cees Franken denkt dit laatste te danken te hebben aan een 1-uurs uitzending op Radio West en aan een veelbeluisterd regionaal programma "De Halte". Ph. Pijnaken te Leiden moest het op een dag als deze echt hebben van de start/finish van een LFR bij standerdmolen "De Put": 350 deelnemers dit jaar, van wie er zo'n 90 de molen ingingen. Hij bereidt zich voor op het 10-jarig bestaan van de molen, volgend jaar. Jaap van den Akerboom van "Nieuw Leven" te Hazerswoude Dorp had tijdig een persbericht naar 3 bladen gestuurd, zag er echter maar één terug. Jammer, maar desondanks kwamen er ca. 225 mensen in de molen. Onder hen een veertigtal Belgische molenliefhebbers, die per touringcar ook "De Put", de viergang te Aarlanderveen en "De Haas" te Benthuizen aandeden. De Vereniging Benthuiser Molenaars had er veel werk van gemaakt (tevreden over pers en radio!); met een eigen fietsroute langs de 8 molens van Rijnwoude en met het aanbod van veel molenproducten, ter plaatse gebakken door molenaar/bakker Maurice Pelle. De dag werd pas om 23.00 uur besloten met een hapje/drankje, aangeboden door de Stichting Molen De Haas. C. Roelveld is te spreken over de aandacht van lokale radio en vier regionale kranten voor "Den Arend" te Bergambacht. Hij gaf volop uitleg. Bovendien waren er nog vier molenvideo's te zien in de feestelijk versierde molen. Op de Schelvenaer te Krimpen a/d IJssel

zag G.J. Vermeer meer publiek afstevenen op het onder de molen gelegen restaurant dan naar zijn afdeling (10 bezoekers). "De Hoop" te Gorinchem kreeg liefst ca. 250 bezoekers, schrijft Karel Streumer. Waren zij lekker gemaakt door een molenbroodadvertentie op de Kabelkrant? Het complex te Kinderdijk heeft (op drie molens na i.v.m. restauratie) gepoogd te draaien, maar nr. 5 van de Nederwaard heeft b.v. slechts 6 omwentelingen kunnen maken, aldus A. Hoek. Over bezoekersaantallen rept hij niet. De poldermolenaars klaagden vrijwel unaniem over de zwakke wind en het lage polderpeil. Velen moesten "op de kale as" draaien, zo zij daartoe al in staat waren. Een stilstaande molen lokt geen bezoekers het polderland in. Fungeert de molen als startpunt voor een LFR, dan is dat natuurlijk mooi meegenomen, zoals het geval was bij "De Vlieger" te Voorburg (950 verkochte routes!). A. Zonderop kreeg zelfs RTL-TV op bezoek. Barend Zinkweg van de "Pendrechtse Molen" bij Rotterdam moest heel wat uit de kast halen: video, twee kantklossters, een spinster en een schaapscheerder. Deze laatste moest na twee schapen z'n werk staken, omdat het te koud was voor de dieren. E.e.a. leverde wel meer bezoekers op dan vorig jaar: 210 tegen 150. Cees Noorlander's molen "Oude Wetering" te Streefkerk staat nogal achteraf, zodat alleen echte liefhebbers op bezoek kwamen (vindt hij prima). Zijn grootvader heeft de molen 50 jaar bemalen en Cees is nu halverwege dat aantal jaren. Het is P. Knelange als vrijwilliger op de Kager wip opgevallen, dat zijn molen als enige in het Kaaggebied in de zeilen stond. "Was het wel NMD?", vroeg hij zich 's morgens af. Deze opmerking betreft



copperant 't y coatings b.v.

Het meest complete onderhoudsprogramma voor uw molen.

Copperant biedt alles wat uw molen nodig heeft, zoals:

- Kleurcopperant, vochtregulerende houtbescherming in de bekende molenkleuren.
- PPP roestwerende verf in diverse molenkleuren.
- Hydrolin zwaardoek, in diverse molenkleuren, voor uw molenzeilen.
- Houtworm copperant 330.
- Plens 70, muurimpregneringsmiddel, overschilderbaar.

En nog vele andere onderhoudsproducten.



Bel voor meer informatie: Zijlstra & Co Verf b.v. 058-288 77 00

instructeur B.H. Kraan op de "Rode Molen" te Oud-Ade zeker niet. Hij draaide en gaf nauwkeurige uitleg, met name over molengebruiken, aan 58 geïnteresseerde bezoekers (17 per auto, 6 per fiets, 4 per kano, 12 per sloep, 2 per zeilboot, 17 per veeschuit en 0 zwemmend).

Uit de provincie Noord-Holland slechts weinig berichten over industriemolens. Te Santpoort trok "De Zandhaas" enige honderden bezoekers, mede dankzij ruime publiciteit: Alle molens in Zuid-Kennemerland werden besproken in "De Haarlemmer". Er waren activiteiten op het molen erf en er was een LFR. Zoveel bezoekers ondanks het feit, dat de molen het gehele jaar door op donderdag, vrijdag en zaterdag is geopend, schrijft Hans van Tiggelen. Merkwaardig, dat in een andere stad, Amsterdam, zo weinig mensen kwamen opdagen bij "De Bloem" (10) en "d' Admiraal" (45). Drukker was het te Hoofddorp bij Dick Prins, zelfs tegen een landelijk record aan (700!). Hij had dan ook affiches opgehangen, waar het maar kon, twee kranteninterviews gegeven en gezorgd dat "De Eersteling" op de Kabelkrant stond. De grote vlag en de blauwe wimpel waren extra aandachtstrekkers. Hier, maar ook op "De Herder" te Medemblik (120) kreeg een broodstand behoorlijke klandizie. P.H. Klees (nu 75 jr.) komt al sinds zijn jeugd op "Het Prinsenhof" te Westzaan. Op NMD waren er diverse activiteiten georganiseerd door de Vereniging "Ongeschonden Behoud Westzijderveld" en daardoor kwamen er meer bezoekers (115) dan in voorgaande jaren. Zij volgden het pellen van gerst, dat nog op dezelfde wijze wordt gedaan als in 1722. De "Molen van Piet" prijkte met een fraaie foto in het Alkmaars Weekblad. Cees Piet mocht 255 bezoekers ontvangen. In de Alkmaarsche Courant daarentegen streden artikelen over de "Kijkduin" te Schoorl en "De Eendracht" te Alkmaar (van de hand van Tom Kreuning) om de aandacht. Dit alles niet zonder effect. "De Eendracht" trok ca. 300 bezoekers, zonder LFR! Helaas heeft de burgemeester van Alkmaar zijn belofte, om langs de molens te fietsen, niet ingelost. Hij had dan de slechte onderhoudstoestand met eigen ogen kunnen aanschouwen. Andreas de Vos en Tom Kreuning zullen dan ook binnenkort dezelfde fietstocht ondernemen, maar dan omgekeerd, richting stadhuis! De brochure, die Andreas schreef t.g.v. het 225-jarig bestaan van De Eendracht is inmiddels uitverkocht. Blijkbaar is het eerder genoemde artikel in de Alkmaarsche Courant ontsnapt aan de aandacht van vrijwillig molenaar Tom Bos van de Kijkduin in Schoorl, want hij schrijft mistroostig, dat de pers hem links heeft laten liggen... Toch was zijn oogst 150 bezoekers, waarvan 100 fietsers. Harry van Hoorn, bewoner van "De Veer" te Penningsveer bij Haarlem had gedacht het rustig aan te kunnen doen, toen plots de ene na de andere fietser langskwam: een LFR, waarvan hij onkundig was gebleven. Resultaat: 200 fietsers + 100 "gewone" bezoekers. Grote toeloop (ruim 240) was er ook te Spanbroek bij molen "Westerveer". A. van Diepen vermeldt een bijzonder gezellige dag met pavoisering van de molen en verfrissingen voor de fietsers. Ook Ger-

brand de Vries op "De Kat" te Uitgeest was content met dubbel zoveel mensen als in andere jaren (225, zonder LFR). De molen van Waarland ondervindt veel hinder van bomen en Marius Strijbis kan er pas mee draaien bij windkracht 6 à 7. Gelukkig hadden de VVV's Schagen/Dirkshorn/Niedorp voor activiteiten gezorgd en de fietsers, die langskwamen, hoorde je dan ook niet klagen (64). Coen Rood (molentje van de Kerkepolder te Wognum) had in de regionale krant wel de lijst van opengestelde molens gezien, maar voor hem had dat weinig effect (10 bezoekers). De bewoonde molen (zonder maalwerk) van de Stommeerpolder te Aalsmeer was al om 8.00 uur door J. Hofstra ingespannen. Door de poster "Welkom op NMD" kwamen 6 mensen aanlopen, die ter voorkoming van hun teleurstelling een vangdemonstratie kregen. Hun werd ook een blik gegund op het in de molen ondergebrachte gemaal van 1929. Op de "Ooster N" aan het NH-kanaal niet ver van Schagerbrug, bij J. van Ammers, liep het vóór de middag noch storm met bezoekers, noch met wind. Toch was die wind nodig om de teller over de 100.000 te krijgen. Die stond aan het begin van de dag nl. op 99.993. 's Middags lukte het en 20 bezoekers konden zelfs het schepblad in werking zien. Dat konden ook de 15 bezoekers van Eric Zwijnenberg op de "Wimmenumer" te Egmond a/d Hoef. Dankzij de gunstige ligging trekt de molen van Sloten het gehele jaar door al veel bezoekers. Toch mochten Ton van Kampen en Rein Arler op NMD het dubbele aantal noteren (60). In het plaatselijke blad stond er achteraf een leuk stukje.

Toppers in de provincie Utrecht waren duidelijk Cothen en Veenendaal. In Cothen deden ca. 600 mensen molen "Oog in 't zeil" aan. In Veenendaal vormden de molens "de Vriendschap" en "De Nieuwe Molen" respectievelijk de start en de finish van een LFR. Op de eerste draaide Emiel van Schaik weer "voor het eerst" op NMD na de grondige restauratie van '94/'95. Hij en G. Schouwman van de tweede telden tussen de 250 en 400 bezoekers. Op "De Windotter" te IJsselstein was Maarten Dolman tevreden over de VVV, de pers, de regionale omroep en onze poster. Fietzers, die naast de molen startten, wilden vooral snel op pad. Niettemin kreeg hij 250 mensen binnen. Zelfs met de slappe wind was "De Windhond" te Woerden één der weinige molens in de omgeving - de Weypoortse Wip uitgezonderd -, die lekker draaiden. Maar ja, met zo'n 800.000 omwentelingen per jaar is deze molen dat wel gewend. Een tevreden molenaar Wim van Krieken derhalve (150 bezoekers). Datzelfde aantal ook op "De Ruiter" te Vreeland, waar Nico Perdijk een plaatselijke kunstenaar had uitgenodigd om wat sfeer te brengen in het lege pakhuis. Dit trok publiek, dat trek had in panne(n)koeken.... Jan van der Veek had nu eens geen fietsers, maar wandelaars op bezoek: bij "t Wissel" te Elst was de start van een wandeltocht, georganiseerd door "Het Utrechts Landschap". Oogst: 110 geïnteresseerde mensen. Beide ing's Den Besten deden hun best op de "Kortrijkse Wip" te Breukelen, maar hebben de indruk, dat bijna

iedereen uit de omgeving wel eens op de molen is geweest. Ze kregen 10 bezoekers. Gedurende de rest van het seizoen moeten ze het qua bezoek vooral hebben van gasten van hotel Breukelen (die afschuwelijke planologische misser, weet U nog wel?). Erik Stoop stuurde ons een prachtige folder over de Molendag Lopikerwaard (26-8-'96). Op NMD bleef helaas het bezoek aan de "Middelste Molen" van Lopik beperkt (27), niet in de laatste plaats vanwege de ligging, ver in het polderland. Ook niet gemakkelijk te vinden is de weg naar de molens van Oud-Zuylen (polders Westbroek en Buitengeweg). Desondanks wisten 15 Canadezen en 42 Tsjechen de molen te bereiken. Zij werden natuurlijk deskundig voorgelicht door Gerrit en Evelien Pouw. 's Avonds waren zij content met een gezellige, maar rustige dag (200 bezoekers); rustig, want de molen kwam de hele dag niet uit z'n sukkelgangetje. A. Goubitz had te Baambrugge zijn molen "t Hoog en Groenland" vroeg in de zeilen gezet (9.15 uur), maar hij kwam niet eerder dan 15.40 uur in beweging (13 bez.).

Volgt *Gelderland*. We steken over naar de Veluwe. Eep Top ("De Hoop", Lunteren (35)) en Aalf Wynia ("Doesburger molen", Ede (150)) waren redelijk tevreden. Nog beter verging het J. Maassen op de "Keetmolen", eveneens te Ede, waar 180 volwassenen en 67 kinderen binnenkwamen, Hans Dobbe ("De Vliet", Wageningen (ca. 250)), G.W. de Lange ("De Hoop", Garderen (ca. 250)), G. Amers-

foort ("De Maagd", Hulshorst (200)) mede dankzij een LFR, en de molenaars van "De Werklust" te Oene (ca. 200) en "De Fortuin" te Hattem (ca. 275). In de Betuwe beleefden Douwe Top ("De Korenbloem", Zoelen (45)) en C. Onclin ("De Bouwing", Geldermalsen) een uitermate tamme NMD. De laatste spreekt van een trieste dag met slechts 11 belangstellenden. In Culemborg liep het op "De Hoop" en op de "Johanna" ook al niet storm met resp. 46 en 30 bezoekers. In Ingen draaide de "Op hoop van beter" met vier volle zeilen en vlaggen. Bert van der Voet heeft daar 1 uur kunnen malen, maar heeft het toch druk gehad met zo'n 250 bezoekers. Jaap Verwey van "De Hoop" te Zuilichem had drie huis-aan-huis-bladen aangeschreven, met succes. Bovendien had het Brabants Dagblad twee weken tevoren een prima artikel aan zijn molen gewijd. Zijn dag kon daarom niet meer stuk; 75 personen tekenden het gastenboek. Zo verging het ook Jarke Schober op "De Hoop" te Elden. Hij had wat te vieren, nl. het 150-jarig bestaan van de molen. Er was publiciteit in twee regionale kranten en via Omroep Gelderland. Op twee zolders had hij 245 prenten uitgesteld van een kleurwedstrijd, gehouden onder de Eldense basisscholen. Er vond een onthulling plaats van een gevelsteen. Een fanfareorkest speelde en de uitslag van de kleurwedstrijd werd feestelijk bekend gemaakt. Het kon niet op: 130 bezoekers. De Mallemsse watermolen mag met ere worden genoemd. Op alle mogelijke manieren had Geert Hebels getracht de publiciteit te halen op twee locale omroepen en in de locale/regionale pers. Activiteiten waren er dan ook genoeg. Er werden warme molenbollen en panne(n)koeken gebakken. Oude motorfietsen waren uitgesteld, een hoefsmid gaf een demonstratie, een kindervolksdangroepje trad op. Er werd zelfs een huwelijk voltrokken! Echtgenote Marianne en Klaas de Jonge hadden de handen vol aan de talrijke gasten (minstens 200). In De Heurne had Tonnie Kraan ook veel werk gemaakt van de pers, tot in Duitsland toe. Men kon bij de "Teunismolen" opstappen voor een "eigen" fietsroute langs vijf molens en een dieselmalerij. De routetekst was zelfs in de Duitse taal te verkrijgen. Dit alles lokte 95 bezoekers. M. te Brake van de "Wenninkmolen" te Lintelo schrijft, dat ook hij van die "eigen" fietsroute heeft geprofiteerd. Door al die publiciteit kwam het zelfs tot een interview met de eigenaresse Dinie Nijland voor Radio Lindeboom (Aalten). Joop Overman van "De Ster" te Geesteren (200) heeft nog een hobby: het verzamelen van meelzakken. Niet opwindend, zult U denken, maar 't wordt leuker als ze vergezeld gaan van een foto van de betreffende molen. Radio Berkelland zond live uit vanuit de molen tussen 10.00 en 11.00 uur. Cursist Robert Habing leidde rond en echtgenote Ria deed de "horeca" en verkocht exemplaren van de eigen molentocht. D.J. Abelskamp (sr.) kon de "Nooitgedacht" te Warnsveld amper aan de praat houden. Hier niet zoveel bezoek als anders, maar wel geïnteresseerd. A. Dijkstra wilde op de "Hermien" te Harreveld het kruit droog houden tot Hemelvaartsdag, omdat dan het boekje "Twee eeuwen in weer en wind" zou worden uitgebracht tijdens de jaarlijkse

zeilmakerij Fa. van Neerven & Zn.

opgericht 1925

van Neerven's MOLENZEILEN

'N BEGRIP VOOR DE MOLENAAR
IN
NEDERLAND, BELGIË
EN DUITSLAND
IN
KATOEN, W.K. 77 EN VLASDOEK

DR. VAN ERPSTRAAT 1

5341 AK OSS

TELEFOON 04120-24028



manifestatie "Harreveld on wheels" (Achterhoeks voor Harreveld op wielen). De Zwiapse molen is dagelijks open voor publiek; dankzij een LFR kreeg E. Postel niettemin ca. 275 mensen langs. Op "De Hoop" te Oud-Zevenaar (100) bleven Jan en Henriette de gehele dag hopen op wind. Zij verkochten echter veel panne(n)koeken en graanproducten. Eenzelfde beeld bij de torenmolen van Zeddam (130), blijkens een mededeling van J.W. Roem. Veel windbelemmering ondervonden dit jaar H.J. Nijhof ("Gerritsens Mól" te Silvolde) en J.C. Wikkerink ("Kempermolen" te Breedenbroek) van resp. een kastanjeboom en een graansilo (jawel, van de gebr. Kemper!). "De Hollandse Molen" te Neede scoorde mooi met 230 bezoekers.

Wegens de laffe moord op de 91-jarige molenaar J. Langevoort uit Veessen, een week eerder gepleegd, stonden de molens van Oene, Wijhe, Veessen, Wapenveld, Hattem, Zalk en Kampen in de rouw.

Aan de overkant van de IJssel, in *Overijssel* dus, dankt molenaar J.A. Arink in Wijhe het bezoek (ca. 60) vooral aan een rommelmarkt en een open dag op het industrieterrein. Overigens hebben daar de pers en de TV-koerier alle aangereikte informatie overgenomen. Met "De Vliet" te Marle kon J.H. Kelderman niet draaien wegens een slechte binnenroede. Gijs Jansen had op de Windesheimer molen een wethoudster op bezoek. Zij overhandigde hem een nieuw gastenboek en genoot van de rondleiding en één van de 200 minibroodjes, gebakken door leerlingen van een LTS. E.e.a. werd

opgeluisterd door het 75-jarige muziekkorps "Nooit Gedacht". Mede dankzij publiciteit in drie huis-aan-huis-bladen en op de kabelkrant kwamen er 220 mensen langs. De tjaskers van Kalenberg konden haast niet draaien wegens windgebrek. H.H. Elzenaar was niettemin op zijn post en registreerde 65 belangstellenden. T.W. Moes (Bathmen) had het koud, maar beleefde desondanks een gezellige dag met ca. 150 bezoekers (geen LFR). Jan Brugman (Markelo) zag fietsers met handschoenen aan. De koude, de zwakke wind en een opgebroken straat speelden hem parten. De "kniepertjes" van de bakker konden daar geen tegenwicht tegen bieden. De vier leerlingen hadden alle gelegenheid om met de zeilvoering te oefenen. Door veel publiciteit kwamen er toch nog ca. 140 bezoekers. In Almelo was het startpunt van een LFR bij de molen. De bezoekers (ca. 120) konden tevens kennis nemen van een tentoonstelling over Overijsselse molens, georganiseerd door G.W. van Houttum i.s.m. de bibliotheek. De Lonneker molen (125) wordt omringd door mooie, maar hoge bomen en dat is niet gunstig voor NMD. W.H. Bergink was 's morgens te horen op Radio Enschede. Hoewel er op TV Oost een vraaggesprek was met A. Gunst, kwam er op zijn Denekampse molen maar weinig publiek (35). Daarentegen werden er op zaagmolen "De Lelie" te Ommen 550 bezoekers geteld. Stichting "De Aner molen" heeft liefst drie vrijwilligers in opleiding en die zagen ca. 250 van de 600 LFR-fietsers de molen ingaan. De Gramsberger Omroep Stichting maakte ter plaatse een radiouitzending.

In *Drente* komen we erin met "De Bente" te Dalen (160), waar onze oud-voorzitter Hans Petit ondanks geringe wind nog tot 14.30 uur heeft gemalen. Van het eigen meel was molenkruier brood en kruidkoek te koop. Hans vraagt zich af, of ook andere molenaars f 0,25 per stempelende fietser aan de VVV moesten afdragen als vergoeding voor de klandizie. Een deel van de fietsers kwam zelfs verder dan de stempelpost nota bene! Vrijwillig molenaar Jannes Tigelaar (bedankt voor al het verzendwerk voor de werkgroep, Jannes!) zag 53 geïnteresseerde bezoekers bij "De Heidebloem" te Erica langskomen en hij was dik tevreden. Ook J. Omvlee te Zuidbarghe heeft de hele dag maar amper voor de prins kunnen draaien, dankzij de fokwieken en vier volle zeilen (ca. 200). S. Fockens kampt met het feit, dat zijn molen "De Hoop" te Norg niet maalt, in matige staat van onderhoud verkeert en deel uitmaakt van een fabriekscomplex. Weinig aantrekkingskracht derhalve. En als het hem dan niet lukt om vanuit zijn woonplaats Delft activiteiten te organiseren en achter de pers heen te zitten.....(25). "Woldzigt" te Roderwolde heeft zelf veel te bieden; bovendien was er een demonstratie van stationaire motoren en oude tractoren op het terrein. Er was te weinig wind voor het olieslaan en molenaar Doornbos moest daarvoor dan ook de electromotor inschakelen (250). Wel met windkracht lukte dat op de andere museummolen in Drente, "De Wachter" te Zuidlaren. Van de 290 bezoekers kwamen er hier slechts 40 via een LFR. Op de "Paiser Meul" was men tevreden over het aantal bezoekers, die overigens ook konden genieten

W Fa. J. J. Vendrig & Zn.
GROOT- EN KLEINVERPAKKING

VENDRIG'S PAPIERENZAKKEN VOOR UW BAKKERSMEEL:

Wij leveren zakken van

1-30 pond.

Zakken van 25 kg.

Wit en bruin.

Het bedrukken van de zakken met uw
eigen molen is mogelijk.

Bel geheel vrijblijvend voor onze
concurrerende prijzen.

Julianalaan 15
3417 GJ Montfoort
Tel. 0348-471521
Fax. 0348-471512

vaan een expositie van poppen in klederdracht en over beschuitbussen, georganiseerd door de Historische Vereniging Peize. In Nijeveen was veel publiek op de been i.v.m. "De Dag van Nijver Nijeveen" en daar heeft "Lutke's Meule" (vlucht 71/2 m) natuurlijk van kunnen profiteren (182). In de regionale pers stond een kleurenfoto van de molen en ook op Radio Drenthe heeft G. Lutke molennieuws gehoord. Waarom was het dan bij collega Roelof Kooiker op "De Sterrenberg" even verderop zo rustig (35)? De molen stond in de vlaggetjes en na 21.00 uur in floodlight, maar is wel iedere zaterdagmorgen geopend. M.W. Noordhoek maakt melding van een gezellige dag met veel bezoek, o.a. van fietsers, op "De Vliet" te Diever. Oud-oud-voorzitter Bert v. Uffelen moest op NMD zelf zakelijk op stap, maar een collega nam de honneurs waar op "De Zwaluw" te Hoozevee (ca. 100). E. de Jonge te De Wijk kwam op het lumineuze idee van een kinderrommelmarkt. De gratis kop koffie plus tarwebol voor de bezoekers smaaktens uitstekend, evenals de panne(n)koeken en kniepertjes, gebakken door leden van de plaatselijke motorclub (veelzijdige types!). Resultaat: ca. 150 bezoekers!

Vervolgens naar *Friesland*. Hier had het Gild Fryske Mounders voor extra publiciteit gezorgd door een bericht te sturen aan de pers en alle radio/tv-stations. In ZW-Friesland stond een foto van "De Rat" te IJlst zelfs op de voorpagina. Bestuursleden stonden diverse telefonische radio-interviews toe. In de "Mid-Frieslander" prijkte Rien van Schaijk eveneens op de voorpagina met z'n molen "De Burd" bij Grouw. En passant wees hij de gemeente Boarnsterhim nog eens op de slechte staat van de "Borgmolen". Daartegenover stond, dat de "Pol(sloot)molen" te Akkrum, eveneens gemeenteeigendom, gedeeltelijk gerestaureerd is en een week later weer zou gaan draaien met C. de Vos als molenaar. Bij de "Windlust" te Wolvega gingen de wieken tergend langzaam rond. Daardoor had Klaas Lenstra des te meer tijd voor uitleg aan de 52 bezoekers. Te Surhuisterveen trof Ate Sietzema het, dat de start van een LFR plaats vond bij molen "Koartwâld" (60). In Woudsend en IJlst hebben zowel "t Lam" als "De Rat" de gehele dag gedraaid (ca. 200). Op de laatste kon er pas aan het eind van de middag daadwerkelijk hout worden gezaagd. Voor "Penninga's Molen" te Joure was ruim publiciteit in de pers en op de radio. A.S. de Jong had samenwerking gezocht met de plaatselijke bakker en de broodjes gingen dan ook goed over de toonbank (128). W. Steenbrink kreeg op "t Zwaantje" te Nijemirdum de wethouder op bezoek, die destijds, vroege jaren '70, medeverantwoordelijk was voor aankoop van de molen door de gemeente ad f 1,-. Hij kon nu constateren, dat de molen er in volle glorie bijstaat. Tilly Clijsters zag vanuit Hogebeintum slechts weinig molens in de omgeving draaien. Om de bezoekers enig vertier te bieden, had zij een kunst- en rommelmarkt georganiseerd, maar omdat daaraan niet veel ruchtbaarheid was gegeven, viel het bezoek tegen. De "Westermolen" te Kollumerpomp (ca. 30) en "Tochmaland" te Kollum (75) konden profiteren van een kort bericht in de regionale krant. F. Ralten kon zelfs nog malen

en Piet Korse was blij, dat het waterschap speciaal voor NMD water had ingelaten. Er liep een LFR door Kollum, maar daarvoor was weinig belangstelling (9).

Kennelijk was het koude weer weinig uitnodigend voor de molenliefhebbers om er op uit te trekken in het Groningse land. Bij de "Grote Geert" te Kantens was het rustig, totdat er plotseling een touringcar met 65 Fransen arriveerde en dat maakte de dag van J.G. Werkman weer goed. Gingen zij met volkorenmeel en gort (van Reitsema, Oldehove) weer terug naar huis? Radio "Winschoten" zond 10 minuten live uit vanuit molen "Dijkstra", volgens molenaar B. Oomkens. Hermannus Noot uit Haren, maar molenaar op de "Langelandster molen" te Garmerwolde, maakt melding van beelden op TV Noord van de weerman, staand voor een hard malende molen, met als eindmededeling de NMD twee dagen later. Slechts incidenteel konden de Groningse molens profiteren van LFD (Vriescheloo, Farmsum, Sebaldeburen, Noordhorn, Grijskerk, Niebert). Molenstichting Winsum organiseerde dan ook maar een eigen tocht. Dankzij deze door Derk Jan Tinga georganiseerde route leverde "De Jonge Hendrik" te Den Anel (62) 22 extra bezoekers op en "De Vier Winden" te Pieterburen 95! Gelukkig, dat Martin van Doornik zijn voorzorgsmaatregelen had getroffen door alvast een voorraadje molenmeel aan te leggen. J.H. Wolhuis moest met de "Krimstermolen" te Zuidwolde (40 volw. + 50 kinderen) helaas voor de prins draaien. Hopelijk komt er snel geld op tafel voor reparatie van het gevlucht, anders is het volgend jaar uit met de pret. Op de "Germania" te Thesinge (144) hadden de bezoekers over explicatie niet te klagen. Er lag een duidelijke folder voor hen klaar, gemaakt door vader en zoon Gerkes. Rondom poldermolen "De Goliath" te Uithuizermeeden was het zoals gewoonlijk een drukte van belang (ca. 700!). Er waren dan ook liefst vijf stands op het terrein plus optredens van twee zangkoren. Vanwege de kou was er om 12.00 uur erwtensoep, zo meldt ons ditmaal Bart de Haan. T.Th. Bijl dankte het drukke bezoek op de "Aeolus" te Farmsum (250) aan een artikel in het huis-aan-huis-blad. E.C. Broekema te Niebert kon wegens herstelwerkzaamheden aan zijn molen niet draaien. D.m.v. een expositie van oude werktuigen, kranteknipsels en schilderijen wist hij toch 60 bezoekers te trekken. Sietske Bezema houdt zich nog even gedeisd tot Open Monumentendag, wanneer "De Onrust" te Oude Pekela heropend zal worden.

Tot zover dit verslag van een greep uit de belevenissen op NMD. Er zou een compleet nummer mee te vullen zijn geweest. En dan nu de prijswinnaars onder de vroege inzenders:

M.P. van Deursen, Someren; S. Fockens, Delft; J.F. Gerkes, Warffum; S. de Jong, Veenwouden; A. Kraan, Varsseveld en D. Posthumus (jr. + sr.), Huins. Met respect voor Uw draaiverrichtingen, mediabewerking en gastvrijheid gaarne tot volgend jaar, op welke wijze dan ook.

Namens de werkgroep Nationale Molendag
Ko Faber, voorzitter

UITGAVEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

ten behoeve van de opleiding tot vrijwillig molenaar

HET ENTREEPAKKET

De basiscursus - voor zover gereed.

Alle lesstof wordt herschreven en zal in de komende jaren verschijnen.

Verzamelinformatie:

Praktische lesmateriaal

Wiekssystemen voor polder- en industriemolens

De leden in opleiding dienen dit lespakket bij aanmelding aan te schaffen. Het bevat de benodigde theorie voor de opleiding.

De prijs bedraagt f 70,-.

UITGAVEN TER VERBREIDING VAN DE KENNIS OVER MOLENS

Informatie XXII - Bovenassen

Prijs: f 12,50 (incl. porto).

Informatie XII

Opbouw van het achtkant en de wipmolen

Informatie XVI - Waarom draaien molens links-om. Waarom helt de bovenas. De tonmolen.

Prijs: f 12,50 (incl. porto).

Informatie XX

Kruierwerken

Informatie XIX - Molenaarservaringen.

Prijs: f 10,- (incl. porto).

Informatie XXI - Weercursus

Prijs: f 12,50 (incl. porto).

GRATIS UITGAVEN

- Statuten en het Huishoudelijk Reglement
- Bladen voor het maalboekje voor leden in opleiding en geslaagde leden
- Examenen
- Modelcontract vrijwillig molenaar
- Folder Gildeverzekeringen

Voor inlichtingen over de Gilde-uitgaven en bestellingen kunt U contact opnemen met:

de ledenadministratie

Mevr. E.N. Pouw-Schipper

Zwarteweg 70, 1412 GE Naarden

tel.: (035) 694 54 28

(niet op zaterdag, dan zijn wij op de molen!)

AANBEVOLEN LITERATUUR VOOR DE OPLEIDING

Molens

Ir. F. Stokhuyzen

Kopie op A4-formaat.

Prijs: f 25,- (incl. porto).

Te bestellen bij de ledenadministratie.

Opleiding Watermolenaar

Ing. J. den Besten

Te bestellen door overmaking van

f 50,- op girorekening 139754 t.n.v.

J. den Besten te Loenen aan de Vecht.

Zingende Stenen

D.J. Abelskamp

Prijs: f 45,- (incl. porto).

Rond Zingende Stenen

D.J. Abelskamp

Prijs: f 45,- (incl. porto).

Beide boeken zijn te bestellen door overmaking

op girorekening 148232 van Rabobank Mid-

den-Westland t.g.v. rekening 13.53.85.210

van G.W.M. Barendse, penningmeester van de

Cursuscommissie, te Poeldijk.

Bestelt U beide boeken gelijktijdig, dan is de

prijs f 80,- (incl. porto).

Veiligheid op Wind- en Watermolens

"De Hollandsche Molen"

Prijs: f 10,- (incl. porto).

Te bestellen bij de ledenadministratie.

De volgende Gildebrief verschijnt omstreeks:

15 december 1996

Fa. POLAND

Bouwbedrijf-Molenrestauratie



ROEST KOST GELD

VOORKOM DIT IN MOLENROEDEN DOOR NEVELINJECTIE

- Door nevelinjectie kan een molenroet 100% worden behandeld, een dikke laag is niet nodig.
- Door de enorme capillaire werking uitermate geschikt voor potroeden.
- Kan over stof, roest, tectyl, verf en teer worden aangebracht.
- Wordt aangebracht met een 6 mm dikke lans. Ook voor stalen langespruit, staartbalk, Dekker- en v. Busselwieken.
- Na behandeling geven wij een schriftelijke garantie tegen roest aan de binnenzijde.
- Gezamenlijk uitgevoerd met roede doorhalen, schilderen of teren, is kosten besparend.
- Verhoog hiermede de levensduur van uw wiekenkruis.
- Vraag geheel vrijblijvend offerte.

GARANTIE

- 8 Jaar garantie op roest vorming aan de binnenzijde.
- Als in het 5e jaar een nabehandeling plaatsvindt wordt de garantie met 10 jaar verlengd.

Voor meer informatie en offerte kunt u bellen: Fa. Poland Polderweg 4
1842 EH Oterleek
Tel. 072-5717632

